

Ikt. sz.: NOB-42/8-4/2024.

NOB-2/2024. sz. ülés
(NOB-20/2022-2026. sz. ülés)

Ikt. sz.: KOB-42/3-6/2024.

KOB-3/2024. sz. ülés
(KOB-29/2022-2026. sz. ülés)

J e g y z ő k ö n y v

az Országgyűlés **Nemzeti Összetartozás Bizottságának** és
Kulturális Bizottságának
2024. április 16-án, kedden, 10 óra 02 perckor
az Országház Apponyi Albert gróf termében (félemelet 58.)
megtartott **együttes** üléséről

Tartalomjegyzék

Az ülés megnyitása, a határozatképeség megállapítása, a napirend elfogadása	6
Tájékoztató a Határtalanul! programról	6
<i>Az elnök bevezetője</i>	6
<i>Potápi Árpád János bevezetője</i>	7
<i>Dr. Csibi Krisztina kiegészítése</i>	12
<i>Dr. Csibe András kiegészítése</i>	15
<i>Dr. Kiss Róbert Richárd kiegészítése</i>	17
<i>Bereczki Réka kiegészítése</i>	20
<i>Kérdések, hozzászólások</i>	23
<i>Potápi Árpád János válasza</i>	30
Az ülés berekesztése	33

Napirendi javaslat

1. Tájékoztató a Határtalanul! programról

Az ülés résztvevői

A Nemzeti Összetartozás Bizottsága részéről

Megjelent

Elnököl: Pánczél Károly (Fidesz), a bizottság elnöke

Herczeg Tamás (Fidesz), a bizottság alelnöke
Szászfalvi László (KDNP), a bizottság alelnöke
Dr. Molnár Zsolt (MSZP), a bizottság alelnöke

Dócs Dávid (Mi Hazánk)
Berki Sándor (Párbeszéd)

Helyettesítési megbízást adott

Jakab István (Fidesz) Herczeg Tamásnak (Fidesz)
Dr. Tiba István (Fidesz) Szászfalvi Lászlónak (KDNP)

A bizottság titkársága részéről

Dr. Sándor Tamás bizottsági munkatárs

Meghívottak

Hozzászólók

Potápi Árpád János államtitkár (Miniszterelnökség Nemzetpolitikai
Államtitkárság)
Dr. Csibi Krisztina igazgató (Magyarság Háza)
Dr. Csité András ügyvezető (HÉTFA Kutatóintézet)
Dr. Kiss Róbert Richárd kommunikációs szakértő (Bethlen Gábor
Alapkezelő Zrt.)
Bereczki Réka, a Budapest II. kerületi Móricz Zsigmond Gimnázium
tanára

A Kulturális Bizottság részéről**Megjelent**

Dr. Pósán László (Fidesz), a bizottság elnöke

Dunai Mónika (Fidesz), a bizottság alelnöke
Dr. Kállai Mária (Fidesz), a bizottság alelnöke
Simon Róbert Balázs (Fidesz), a bizottság alelnöke
Kálmán Olga (DK), a bizottság alelnöke
Kunhalmi Ágnes (MSZP), a bizottság alelnöke
Szabadi István (Mi Hazánk), a bizottság alelnöke
Dr. Szabó Tünde (Fidesz)
Dr. Vinnai Győző (Fidesz)
Földi László (KDNP)

Helyettesítési megbízást adott

Bodó Sándor (Fidesz) Pósán Lászlónak (Fidesz)
Demeter Zoltán (Fidesz) dr. Kállai Máriának (Fidesz)
Simon Róbert Balázs (Fidesz) dr. Vinnai Győzőnek (Fidesz)
Csöbör Katalin (Fidesz) Dunai Mónika (Fidesz)
Erős Gábor (Fidesz) dr. Szabó Tündének (Fidesz)
Kovács Zsolt (Fidesz) Földi Lászlónak (KDNP)
Dr. Hiller István (MSZP) Kunhalmi Ágnesnek (MSZP)

A bizottság titkársága részéről

Takács Gabriella bizottsági főmunkatárs

(Az ülés kezdetének időpontja: 10 óra 02 perc)

Az ülés megnyitása, a határozatképeség megállapítása, a napirend elfogadása

PÁNCZÉL KÁROLY (Fidesz), a Nemzeti Összetartozás Bizottsága elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Jó napot kívánok! Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Nagyon nagy tisztelettel köszöntök mindenkit a bizottsági ülésünkön; köszöntöm a Nemzeti Összetartozás Bizottsága és a Kulturális Bizottság együttes ülésén a bizottságok tagjait, alelnökeit, a munkánkban részt vevő nemzetiségi szószólókat, mindenkit, aki figyelemmel kíséri mai ülésünket.

Külön nagy tisztelettel köszöntöm a sajtó képviselőit, és köszöntöm a mai ülésen megjelent előterjesztőinket, Potápi Árpád János államtitkár urat, dr. Csibi Krisztinát, a Magyarság Háza igazgatóját, dr. Csibe Andrást, a HÉTFA Kutatóintézet igazgatóját, Kiss Róbert Richárd Prima Primissima-díjas turisztikai szakembert, újságírót, és szeretettel köszöntöm Bereczki Rékát, a Móricz Zsigmond Gimnázium pedagógusát.

Tájékoztatom a bizottságok tagjait, hogy a Nemzeti Összetartozás Bizottsága létszámában változás állt be. Zsigó Róbert képviselő úr április 1-jétől államtitkárként folytatja a munkáját, így a bizottságunk nem kilenc, hanem jelen pillanatban nyolc fős. Zsigó képviselő úrnak mint államtitkár úrnak, jó egészséget és jó munkát kívánunk!

A Nemzeti Összetartozás Bizottsága mai üléséről távolmaradását írásban előzetesen bejelentette Jakab István, Fidesz; dr. Tiba István, Fidesz. Jakab István urat Herczeg Tamás alelnök úr fogja helyettesíteni, dr. Tiba Istvánt Szászfalvi László alelnök úr, így megállapítom, hogy a bizottságunk hét fővel határozatképes.

Kérdezem a Nemzeti Összetartozás Bizottsága tagjait, hogy elfogadják-e a kiküldött napirendet. Aki igen, kérem, most szavazzon! *(Szavazás.)*

Hét igen szavazattal a napirendet elfogadtuk. Átadom a szót Pósan László elnök úrnak, a Kulturális Bizottság elnökének.

DR. PÓSÁN LÁSZLÓ (Fidesz), a Kulturális Bizottság elnöke: Köszönöm szépen, elnök úr. Köszöntök én is mindenkit a mai együttes ülésen. A Határtalanul! programot - kezdete óta, mivel értelemszerűen érinti az oktatást, az iskolák ügyét - a mi bizottságunk is figyelemmel kíséri, ezért örülök, hogy most így, együtt van módunk erről egy jelentést meghallgatni.

Tájékoztatom a jelenlévőket, hogy a jelenléti ív tanúsága alapján a Kulturális Bizottság is határozatképes, úgyhogy én is megkérdezem a Kulturális Bizottság tagjait, hogy egyetértenek-e a kiküldött napirenddel. Kérem, kézfelemeléssel jelezzék! *(Szavazás.)* Ez egyhangú. Köszönöm szépen. Úgyhogy el is kezdhetjük az együttes ülést, tehát visszaadom a szót elnök úrnak.

Tájékoztató a Határtalanul! programról

Az elnök bevezetője

ELNÖK: Köszönöm szépen, elnök úr. Tisztelt Bizottságok! Egy napirendi pontunk van: Tájékoztató a Határtalanul! programról. Azért tartunk együttes bizottsági ülést, mert maga a program, ami a magyar köznevelés szereplőit, magyar gyerekeket érint, - elsősorban hetedik évfolyamos diákokat - ez a két bizottság határmezsgyéjén van, a köznevelés és a nemzetpolitika határmezsgyéjén.

Egy, már közel másfél évtizede, 14 évvel ezelőtt indított programról beszélünk. Az volt a célja, hogy magyar fiatalok figyelmét felhívja, szemét felnyissa, hogy

rácsodálkozzanak a Kárpát-medencére. Nyugodtan mondhatjuk azt, hogy sok-sok más nagy program mellett a nemzetpolitika egy zászlóshajójáról van szó. A célunk az volt vele, hogy minden hetedik évfolyamos gyermek eljuthasson az elszakított országrészekbe, köttessenek ott testvériskolai kapcsolatok, megismerhessék ezt a vidéket, megismerhessék az ott lakó magyarokat, a nemzeti összetartozásnak így módon a részévé vált ez a kirándulás.

Számoltunk azzal, hogy egyébként az iskolák életében, pedagógiai programjában elfogadott a tanulmányi kirándulás. Megvan ennek a gyakorlata, és az volt a célunk, hogy támogassuk, megfinanszírozzuk ezeknek a határon túlra irányuló kirándulásoknak a megvalósulását.

Megvoltak régen a kezdeti gyermekbetegségek, amikor még csak az utazást és a szállást lehetett finanszírozni ebből a pályázatból, és szépen közben rájöttünk, hogy mik azok, amik nehézséget okoznak, így bekerült aztán az étkezés finanszírozása vagy éppen a biztosítás, ami nagyon-nagyon fontos dolog, és az ottani programoknak is - egy-egy faültetésnek, koszorúzásnak, kopjafaállításnak, közös tánczásnak és sorolhatnám - a költségei.

És szerencsésen elmondhatjuk azt is, bár mai ülésünknek ez nem témája, hogy egy ellentétes irányú Határtalanul! is indult. Az a Rákóczi Szövetség gondozásában van, amikor a határon túlról érkeznek például Erzsébet táborokba vagy a Rákóczi Szövetség táboraiba gyerekek, sőt, sok-sok tízezer kilométer távolságból a diaszpóra fiataljait is hozza a Rákóczi Szövetség, tehát a fiatalok mozgása határokon átívelően mindkét irányban megtörténik.

Mi mint Nemzeti Összetartozás Bizottsága régóta figyelemmel kísérjük ezt a programot. Volt, amikor beszéltünk a programot végrehajtó pedagógusokkal, intézményvezetőkkel, utazásszervezőkkel, pedagógusokkal, sőt, akár diákokkal is, és érdeklődtünk ezek sikeréről, működéséről, és így tudtunk ezen mindig-mindig javítani. A kezdetekhez képest valamikor még az Emberi Erőforrás Támogatáskezelőnél volt ennek a finanszírozása, folyósítása, elszámolása, most már a Bethlen Gábor Alapkezelőnél található ez is.

Nagyon-nagyon örülök, és köszönöm szépen a partnerséget ebben a dologban a Kulturális Bizottságnak, elnök úrnak, a bizottság tagjainak, mert ugye, köznevelést érintő programról van szó, hogy ezt együtt tárgyalhatjuk, és együtt kapunk egy beszámolót a Határtalanul! programról.

Tisztelettel felkérem elsőként Potápi Árpád államtitkár urat a téma ismertetésére, tájékoztatójának megtartására. Államtitkár úr, öné a szó.

Potápi Árpád János bevezetője

POTÁPI ÁRPÁD JÁNOS államtitkár (Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkárság) *(Felszólalását prezentáció kíséri.)*: Nagyon szépen köszönöm, elnök úr. Tisztelt Elnök Urak! Alelnök Úr! Tisztelt Bizottsági Tagok! Kedves Bizottságok! Kedves Képviselőtársaim! Hölgyeim és Uraim! Én is sok szeretettel, nagy tisztelettel köszöntök mindenkit ma a két bizottság együttes ülésén, ahol van alkalmunk beszámolni, illetve tájékoztatót nyújtani kollégáimmal, illetve a terület ismerőivel a Határtalanul! programról.

Mint sok más nemzetpolitikai program, ennek a programnak is az alapjai már megvoltak a '90-es évektől, 2000-es évektől. Elsősorban önkormányzatok, illetve iskolák voltak azok, amelyek létrehoztak testvértelepülési kapcsolatokat, illetve főként a testvértelepülések intézményeivel, egyéb más oktatási intézmények, oktatási-nevelési intézmények - akár általános iskolák, akár középiskolák - határon túli hasonló intézményekkel vették fel a kapcsolatot, és bonyolítottak le kirándulásokat. Meglehetősen jó visszhangja volt ennek, illetve láttuk azt, hogy a diákokra ez milyen

hatást gyakorol, sőt, a diákokon keresztül a szülőkre is milyen hatást gyakorol, és a nemzeti összetartozás érzését erősíti a gyerekekben, fiatalokban, illetve a szülőkből egyaránt és az intézmények között is.

Ezért hasonlóan más olyan programokhoz, amelyeket a kormány az önkormányzati világból beemelt, beemeltük ezt is a kormány programjai közé, és így tudtuk elindítani ezt a programot. Mint minden egyes programunknál, ennél is elmondható az, hogy a nemzet jövője a fiatalok kezében van, hiszen hogyha a fiatalok, a gyerekek között erősítjük a kapcsolatot, akkor úgy gondoljuk, hogy a nemzet szövetét hosszú távon is meg tudjuk erősíteni, ezért kiemelten figyelünk a gyerekekre és a fiatalokra, ezért is van az, hogy az oktatási-nevelési intézmények felé is fordultunk.

A Határtalanul! program alapötletét, mint ahogy mondtam, úgy hoztuk be, de a 2010. évi kormányváltás után, egy nemzetpolitikai fordulat után határoztuk azt el, hogy megindítjuk ezt a programot, mégpedig az Országgyűlés 2010-ben fogadta el azt a határozatát, amely azt mondja ki, hogy valamennyi közoktatásban tanuló magyar fiatal legalább egyszer a magyar állam támogatásával jusson el a szomszédos országok magyarlakta területeire.

Ennek értelmében kezdtük kidolgozni a programot, és 2011. június 4-én indultak el az első buszok innen, Budapestről magyarországi, budapesti diákokkal határon túli társaik meglátogatására, illetve indítottuk el a Határtalanul! programot. Akkor, 2011-ben először a Nemzetpolitikai Államtitkárságnál volt a program, utána került át az EMMI-hez, majd 2018 novemberében került újra vissza mint egy nagyon fontos nemzetpolitikai program, a Nemzetpolitikai Államtitkárság szakmai irányításhoz, illetve irányításával bonyolítjuk le ezt a programot. A lebonyolítók a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., aminek igazgatóját, dr. Pulai Gábor urat üdvözlöm.

Mi a célunk? Ahogy elnök urak is elmondták a bevezetőjükben, a határon túli kirándulások támogatása, az osztálykirándulások támogatása, hiszen nemcsak a nemzeti összetartozást erősítjük meg a gyermekekben, a hazai fiatalokban, hanem az osztályközösségeket is megerősítjük. Ez is legalább annyira fontos cél, hogy az osztályközösségek, egyáltalán az iskola, a település, ahonnan érkeznek, annak az identitását, a lokálpatriotizmust is meg tudjuk erősíteni a gyermekekben.

Aztán nyilván a külföldi magyarság megismerése, annak története, a tájak földrajzának megismerése, geológiai, néprajzi dolgok megismerése az adott tájegységeken belül, tehát mind-mind, ami egy-egy kiránduláshoz köthető. Tudni kell azt, hogy nem a semmiből ugranak bele nagy általában a gyerekek ebbe a kirándulásba, hanem hosszas hetek, hónapok előzik meg ezeket a kirándulásokat, ahol fel tudnak készülni azokra a dolgokra, amelyekkel majd találkozhatnak azokban a napokban, amikor a buszra fülülnek. Magyarország és külföldi magyar fiatalok, gyerekek közötti kapcsolatok kialakítása és ennek megerősítése szintén cél.

Ugye, 2011-ben indult el a program. Volt egy rövid, most már rövidnek, akkor hosszúnak tűnő szünet, amikor a Covid miatt ezeket a kirándulásokat nem lehetett lebonyolítani, sőt, gyakorlatilag semmilyen külföldi utazást nem lehetett megtenni, ekkor nyilván állt a program, illetve most is szünetel a program Kárpátalja tekintetében, a többi nagy régióban zajlik a program. Körülbelül 535 ezer diák vett eddig részt, a mai napig a határon túli osztálykirándulásokon. Kilencszáznál több magyarországi település kapcsolódott be ebbe a programba, és körülbelül ezer tanulmányi kirándulás jut egy-egy évre.

Melyek az eredményei a Határtalanul! programnak? A magyarországi egyetemisták néhány évvel ezelőtt úgy nyilatkoztak, hogy már a 78 százalékuk járt határon túli magyarok által lakott területen. Ez ennek a programnak is köszönhető, nagyrészt ennek a programnak köszönhető. 62 százalékuknak pedig van határon túli barátja. Ezek közül nagy többségben vannak azok, akik kettő vagy három ismerősükkel,

barátjukkal, hasonló korosztályú gyermekkel tartják a napi, rendszeres kapcsolatot különböző módokon, interneten, telefonon, személyesen stb. Tehát azt gondolom, hogy az egyik legfontosabb az, hogy olyan élményeket szerezhessenek, illetve olyan emberi kapcsolatok jöjjenek létre határon túli magyar gyerekek között, amelyek egy életre szólnak, és meghatározóak lehetnek az életükben.

A Határtalanul! kiránduláson részt vevő diákok 65 százaléka nyilatkozott úgy, hogy a kirándulás életre szóló élmény volt a számukra. Itt hosszabb rákérdezés már nem volt, hogy mi volt ez az életre szóló élmény, ezt homály fedi, de örülünk annak, hogy így jöttek vissza a kirándulásról, és ennyire meghatározó volt az életükben.

Úgy gondoljuk, és azt hiszem, önök is így látják, hogy azok a gyerekek, akik hetedikesként, 13-14 évesen részt vesznek egy-egy ilyen tanulmányi kiránduláson, azok 50-60-70 év múlva is fognak erre emlékezni, és meghatározó élmény lesz a számukra, hogy Erdélyben, Felvidéken, Kárpátalján vagy a Délvidék térségeiben mit látogattak meg, kikkel beszélgettek, milyen sajtüzemet volt alkalmuk megismerni, milyen helyi termékeket vásároltak akár a szüleiknek. És a célja igazából ez, hogy egy maradandó élményt adjunk, ahol a nemzeti összetartozás élményét is meg tudjuk erősíteni a gyerekekben.

Az ebben a tanévben zajló kirándulásokra a pályázati felhívást egy kicsit átalakítottuk. Minden évben valamilyen átalakítást teszünk rajta. Az alapvető keret ugyanaz, viszont az élet által diktált dolgok, illetve a visszajelzések alapján, tanárok, gyerekek, szülők, intézmények visszajelzései alapján szoktuk a pályázati kiírást kiegészíteni, illetve változtatni.

4 milliárd forintos kerettel hirdettük meg a pályázatot. Összesen 1499 darab érvényes pályázat érkezett be, ez a gyerekek körülbelül felét jelentette, és annak érdekében, hogy minden pályázó diákcsoport el tudjon jutni a Határtalanul! program keretében ebben a tanévben, ezért ezt a keretet ki tudtuk egészíteni 1,8 milliárd forinttal, és azokat, akik formailag hibás pályázatot adtak be, pedig egyedi módon támogattuk meg. Tehát gyakorlatilag akik valamilyen módon pályáztak, azokat mind be tudtuk vonni a programba. Én úgy gondolom, kevés ilyen pályázat van ma Magyarországon, hogy akik nyernek, azok is el tudnak menni, akik nem nyertek, várólistások, azok is el tudtak menni, sőt, a formai hibás pályázókat is tudtuk támogatni.

Egyébként itt nagy kérdés az, hogy a gyerekek másik fele, a hetedikesek másik fele, akik körülbelül szintén negyvenötezren vannak, azok miért nem vehetnek részt a programban. Mi az oka annak, hogy ezek az iskolák, ezek a csoportok, ezek az osztályok, ezek a pedagógusok, KLIK-ek stb. miért nem pályáznak. Nem ismerik a pályázati felhívást, nincs lehetőségük kitölteni ezeket az adatlapokat, nem mernek belevágni, félnek a felelősségtől, hogy ott 25 gyerekre kell éjjel-nappal vigyázni, netán valamilyen baleset történik, és így tovább. Ennek számtalan oka lehet. Ezeket fel fogjuk térképezni annak érdekében, hogy a következő tanévben a körülbelül kilencvenezernyi hetedikes gyermek mind el tudjon menni erre a tanulmányi kirándulásra.

Megnéztük azt is, hogy a Határtalanul! programban az idei tanévben részt vevők milyen célterületeket választanak, illetve keresnek meg. Idén 1500 kirándulás keretében összesen 2,3 millió kilométert tesznek meg. Akik szeretik a számokat: ezt be lehet szorozni százzal, ezerrel, hogy centiméterre pontosan is megtudjuk, hogy mennyit kirándulnak, így még grandiózusabbá válik a Határtalanul! program.

Mint ahogy számítható is volt, és általában így van - hiszen a legnagyobb régió - Erdély, illetve a történelmi Erdély, Partium, Bánság területe. Összesen, ugye most ezt nevezzük Erdélynek, ami nagyobb, mint Magyarország, hiszen Magyarország területe 93 ezer négyzetkilométer, ennek az Erdélynek pedig 102 ezer, tehát a románok többet kaptak Magyarországból, mint maga Magyarország. Ott lakik a legnagyobb létszámú

magyarság, a legtöbb intézménnyel, látnivalóval, nyilván ez a számokban is tükröződik, hiszen a csoportok 67 százaléka látogat el Erdélybe.

A következő szintén arányos, úgy gondolom, a Felvidék, aztán következik Horvátország, Vajdaság, Muravidék. Itt majd még meg kell néznünk azt, illetve próbáljuk megkeresni a válaszokat, hogy a Vajdaságba annak ellenére, hogy nagyobb régió, mint a magyarok által lakott Kelet-Szlavónia, a Drávaköz vagy akár a Tengermellék, miért van az, hogy többen látogatnak Horvátországba. Nagyjából tudjuk a választ. Egyébként mi is többen megyünk, mi felnőttek is ezt helyezzük előtérbe vagy ez a prioritás nálunk is, a tengerpart. *(Dunai Mónika belép a terembe, és helyet foglal.)*

Lehetőséget adtunk most már az elmúlt, azt hiszem, két tanévben, hogy azokat a vidékeket vagy városokat is meg tudják keresni, ahol éppen már nem lakik magyarság vagy nagyon kevesen élnek, viszont a magyar történelmi múlt szerves részei. Egy-két ilyen hadd mondjak! Csáktornya például - Čakovec - vagy Zágráb vagy Fiume - Rijeka - , ami Magyarország kikötője volt. Ebben hosszas vitánk van, hogy Polába - Pulába - el lehet-e menni. Azért az is szervesen kapcsolódik a magyar történelemhez, és valamilyen módon meg szoktuk oldani, hogy azok a csoportok is támogatásban részesüljenek.

Ugyanígy egyébként a történelmi Magyarországon - legalábbis a '18-as határokon kívül esett Belgrád, Nándorfehérvár; de például azt is támogatjuk, hogy Nándorfehérvárt megnézzék, és ott a csatáról például meg tudjanak emlékezni, a kő előtt, az emlékmű előtt le tudjanak tenni egy koszorút például.

Az idei tanévben is jelenleg is folyamatban van a program, annak a lebonyolítása. A mai napon összesen 27 iskola vesz részt ebben a programban. Néhányat hadd mondjak el! A Kazincbarcikai Tankerületi Központ Nyárády András Általános Iskolája Felvidékre utazik, ma éppen Borsiban emlékeznek meg a vezérlő fejedelemtől, aki március 27-én született 1676-ban.

A másik ilyen iskola: a dombóvári Illyés Gyula Gimnázium 7. N osztálya Erdélyben van. A szállásuk ebben a 2-3 napban Borzonton van, és a mai nap éppen a Madarasi-Hargitára kirándulnak. Egyébként ebben a felhívásban is az erősítettük, hogy ne csak egy nagy rohanás legyen, hanem egy kicsit legyen szellősebb a program, tudjanak kirándulni, fel tudjanak menni Torockón a Székelykőre, a Madarasi-Hargitára, tudjanak megismerkedni egy kicsit a táj földrajzával, látnivalóival, hosszabban időzzenek el, sőt, azt is lehetővé tesszük, hogy akár a székelyföldi sípályákat is használják. Ez eddig nem volt lehetséges.

Aztán ugyanígy a szombathelyi Olcsai-Kiss Zoltán Általános Iskola Somogyi Béla tagiskolája Vajdaságba utazik. Ők Topolyán vannak ma éppen, és meglátogatják a tájházat, valamint a kovács- és bognármesterséget bemutató műhelyt.

Erről beszéltem, hogy milyen újdonságaink vannak az idén. Itt van a Miklós-pálya Hargitafürdőn. Ez a kép éppen a Konzul Kupán készült az idei évben. Amikor befejezzük a Konzul Kupát, akkor az a 2-300 résztvevő - diákok, felnőttek egyaránt - hosszú kígyóban síelünk le, és így fejezzük be az egész napos síkupát a Nélküled zenéjére. Rendkívül megható látvány. Főleg, akik lent néznek bennünket, mi, akik ott esünk-kelünk, nekünk nem mindig annyira megható, de azt mondják, hogy a látvány tényleg az. Aztán megemeltük a napidíjat, a kilométerdíjat, valamint a projektvezetői díjat. A többről már nagyjából beszéltem.

Pluszpontot adtunk a Határtalanul Barangoló digitális tartalomtár használatáért, illetve egy-egy közös program megszervezéséért a kinti gyerekekkel. Szintén pluszpontot jelentett a helyi termelők meglátogatása. Szerintem ez nagyon fontos, hogy ne csak átszaladjanak, ne csak nagy bevásárlóközpontokba menjenek be ajándékért, hanem az adott tájegységben mindenütt, amerre járnak, keressék fel ezeket

a helyi termékek gyártását szolgáló kisüzemeket, illetve termékboltokat, illetve helyi ismert személyt látogassanak meg.

Most nyilván próbáljuk annyira koordinálni, hogy az 1500 csoportból 1498 ne ugyanazt az egy személyt keresse meg, meg ugyanazt az iskolát, mert például Erdélyben is vannak ilyen gondok, de ahol főleg kevés magyar él és kevesebb intézmény működik, ott már arra panaszkodnak, hogy nem tudnak órát tartani, mert állandóan jön Magyarországról egy-egy csoport, aminek a gyerekek örülnek - a lányok kevésbé, a fiúk még inkább -, hogy az órák maradnak el, és ezt a programot bonyolítják. Nyilván erre oda kell figyelni, és meg kell találni a normális egyensúlyt, például, hogy mit lehet felkeresni. Most egypár példát tettünk be.

Vajdaságban ilyen a kelebiai ménés, vagy Bokrácsen a Muravidéken a Tremel Turistafarm vagy Kibéden a hagyma- és kukoricatermesztéssel foglalkozó családi vállalkozás. Sok egyebet mondhattunk volna. Vagy Madéfalván, az emlékműtől balra, hogyha szembe állunk, ott van a helyi termékek boltja, amit szintén fel tudnak keresni.

Aztán melyek voltak most az elmúlt években a központi programelemek? Például: mielőtt megszervezzük az utazást, a pedagógusoknak is több esetben biztosítottuk azt, mintegy 2000 pedagógus élt a lehetőséggel, hogy útvonalakat járjon be, területekkel ismerkedjen meg annak érdekében, hogy ők is még jobban tudják szervezni ezeket a kirándulásokat. Kértük azt, hogy a buszra rakják ki a Határtalanul! logót, illetve táblát, hogy legalább egymásról lássák azt, hogy ugyanabban a programban vesznek részt.

Ha esetleg találkoznak közéleti szereplőkkel, politikusokkal, önkormányzati vezetőkkel, civil szervezetek vezetőivel, akkor a kapcsolat gyorsabbá váljon. És egyébként nézegetik is egymást, amilyen táblákat kitétek, illetve kértük azt is, hogy a táblára írják ki, hogy honnan indultak el.

A 2023-24. tanévben a középiskolai vetélkedőn is rendkívül sokan indultak, 160 ezer külhoni diák vesz részt ezen a vetélkedőn. Rekordszámú, az idén 400 osztály jutott be a középdöntőbe. Általában a döntő úgy szokott kinézni, hogy a csapatok mintegy fele határon túli iskolák csapatai, középiskolák csapatai. A győztes csapat egymillió forintot nyer, a második-harmadik helyezett 300-300 ezer forintot nyer el. A húszt legjobb osztály pedig elmehet Noszvajra a honfoglaló táborba. *(Dr. Molnár Zsolt belép a terembe, és helyet foglal.)*

Aztán szintén tudunk ajánlást nyújtani például a Rákóczi nyomában című útikalauzzal, illetve útikönyvvel. Ez az útvonalakat is tartalmazza. Aztán egy Bakancslistát is meg tudnak nézni, 111 helyszín szerepel ebben a bakancslistában, interneten is meg van hirdetve, kézzel foghatóan is lehet használni. Hargita megyétől vettük el az ötletet, ezt másoltuk le. Hargita megyének van egy hasonló, Bakancstalp útikalauza. Nyilván digitális formában ezek mind elérhetőek.

Rendhagyó tanórák lebonyolítására kerül sor a Magyarság Házánál, a Magyarság Háza Galériában, itt, az V. kerület Nádor utcában vehetnek részt például a gyerekek. Erről igazgató asszony fog hosszabban beszélni, erről most nem beszélnek.

Nagyjából az előadás végére hadd mondjam el, hogy a magyar fiatalok számára a magyar nemzet egysége most már megtapasztalható valóság. És az a célunk, hogy valamennyi magyarországi hetedik osztályos diák eljusson külhoni területre. Reméljük, hogy ezt a következő tanévben meg tudjuk valósítani. Köszönöm szépen a figyelmüket.

ELNÖK: Köszönöm szépen, államtitkár úr. Mielőtt a következő előadónkra áttérnénk, tisztelettel köszöntöm Dunai Mónika alelnök asszonyt és Molnár Zsolt alelnök urat is a bizottsági ülésen. Még egy technikai megjegyzésem van: a sajtó jelen

lévő képviselőit szeretném tájékoztatni arról, hogy az ülés végén a két elnök és államtitkár úr részvételével igény szerint egy rövid sajtótájékoztatóra is sor kerül.

Következő előadónk dr. Csibi Krisztina, a Magyarság Háza igazgatója. Államtitkár úr már a tájékoztatójában beszélt a Határtalanul! programhoz kapcsolódó rendhagyó tanórákról is. Átadom a szót igazgató asszonynak.

Dr. Csibi Krisztina kiegészítése

DR. CSIBI KRISZTINA igazgató (Magyarság Háza) (*Hozzászólását prezentáció kíséri.*): Elnök Urak! Alelnök Urak! Tisztelt Bizottsági Tagok! Tisztelt Részvevők!

Nagyon nagy tisztelettel köszöntöm önöket, egyben köszönöm a lehetőséget, hogy a Magyarság Háza első ízben mutatkozhat be így, a Határtalanul! program kapcsán önök előtt; annak a programnak a kapcsán, amely egyidős a Magyarság Házával, ezért szeretném itt kezdeni, ha lehet, a mondandómat.

Tizennégy évvel ezelőtt, 2010 júliusában nyújtotta be Kövér László, Pokorni Zoltán és Révész Máriusz a magyar Országgyűlésnek azt a határozati javaslatot, amelynek nyomán június 4-e a Nemzeti Összetartozás Napja lett, és elindult a Határtalanul! program, illetve létrejött a Magyarság Háza is.

A minden magyar összetartozását jelképező intézményt azzal a szándékkal hozta létre a Magyar Kormány, hogy erősítse a Magyarország határain belül és a külhonban élő magyar közösségek közötti kapcsolatokat, segítse a pozitív magyarságkép kialakítását, és elmélyítse az egymás iránti felelősségérzetet. A Magyarság Háza a kezdetek óta azon dolgozik, hogy a Kárpát-medencében és a diaszpórában élő, ott alkotó - ismert, kevésbé ismert, esetleg kezdő - magyar művészeknek, művészeti csoportoknak, a tudományos élet képviselőinek teret, bemutatkozási, fellépési lehetőséget biztosítson Magyarországon, illetve szerte a világban mindenhol, ahol magyarok élnek. Teszi mindezt a szülőföldön való boldogulás jegyében.

A Magyarság Háza rendezvényei a nemzeti identitás erősítését szolgálják, tehát bemutatják a világ magyarságára jellemző értékeket, eredményeket, teljesítményeket, sikereket. Megismertetik a hazai és határon túli közönséget a hungarikumokkal, az épített és szellemi örökséggel, a magyar kultúrkincsekkel, a tudományos, szellemi és fizikai teljesítményekkel. A külföldi magyarság körében évről-évre megszülető kulturális teljesítményeket, hagyományos és modern produkciókat viszi el a világ magyarságának Magyarországon, a Kárpát-medencében, Európában és azon kívül is.

Megkülönböztetett hangsúlyt fektetünk arra, hogy a külföldi magyarság megismerje egymás kulturális-szellemi teljesítményeit. Azon dolgozunk, hogy a kultúra, az oktatás segítségével közelebb hozzuk egymáshoz a világban élő magyarokat. Programjainkat jellemzően külföldi előadók részvételével bonyolítjuk le Magyarországon, a Kárpát-medencében és a diaszpórában. A hagyományőrzés és a modernitás jegyében ingyenesen látogatható közhasznú programokkal jelentkezünk, a különböző korosztályok számára egyaránt a szórakoztatás, a kulturális rendezvények, ismeretterjesztő előadások egész évben várják az érdeklődőket, így a film, színház, muzsika, irodalom, képzőművészeti, történeti és fotókiállítások, illetve mese szerepel a kínálatunkban. Évente egyre növekszik a rendezvényeink száma, 2012-ben 68, a tavalyi évben, 2023-ban 1 225 programot szerveztünk.

A Magyarság Háza kiemelt szerepet kap az emlékek megszervezésében és lebonyolításában is. Így volt ez a Márton Áron-émlékév, a Mátyás király-émlékév, a II. Rákóczi Ferenc-émlékév, valamint az ugyancsak a Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkársága által meghirdetett Tamási Áron-émlékév esetében is.

A Covid-járvány nyomot hagyott az egész világon, nehéz helyzetbe kerültek a kulturális intézmények is. A Magyarság Házának - köszönhetően partnereinknek és az intézmény dolgozóinak - sikerült átvészelnie ezt az időszakot. Gyakorlatilag leállás

nélkül folytattuk a munkánkat, nem engedték el külhoni partnereink kezét, sőt újabb szereplőket vontunk be a közös munkába, tovább bővítettük együttműködő szövetségeseink körét. A külhoni előadók és művészek produkcióit filmen rögzítettük, és a közösségi oldalunkon keresztül tettük hozzáférhetővé az alkotásokat. Több mint 300 kisfilmet készítettünk külhoni partnereink közreműködésével: meséket, útikalauzokat, zenei, irodalmi, képzőművészeti és hagyományörző előadásokat sikerült rögzítenünk, gyakorlatilag mindennap új produkcióval jelentkeztünk.

A statisztikák szerint nagy népszerűségnek örvendtek ezek az alkotások, a számok azt mutatják, hogy tízmilliónál többen voltak részesei háromnegyed év alatt a Magyarország Háza programjainak, az interakciók száma is túllépte az egymilliót.

2020-ban, a Nemzeti Összetartozás Éve alkalmából kezdtünk bele annak a különleges portrészorozatnak a megvalósításába, amelynek eredményeként aztán ötvenhárom, közel egészestés film készült el, szerte a Kárpát-medencében és a diaszpórában élő magyar emberekről, közösségekről; külhoni alkotók közreműködésével.

Egy éven keresztül, összesen tizenhét országban forogtak a kamerák: Amerikai Egyesült Államok, Argentína, Ausztrália, Csehország, Dél-Afrika, Finnország, Horvátország, Kanada, Magyarország, Nagy-Britannia, Románia, Spanyolország, Svédország, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna területén.

Közülük csak néhányat sorolok fel, hogy milyen portrék készültek milyen szakmákban: rockzenekar, orvos, színész, apáca, lángosütő, mezőgazdász, házmester, kályhaépítő, cipész, tanár, dúla, jazz- és népzeneész, és még folytathatnám 53 számig. Ezek az alkotások, amelyek így, együtt egyfajta keresztmetszetét adják a világban élő magyarságnak, pillanatképet adnak arról, milyen sokfélék is vagyunk mi, magyarok.

A filmeket először Budapesten mutattuk be, aztán a Kárpát-medencében, hamarosan megkezdődnek a vetítések Kanada és Argentína magyar közösségeiben is, és tavaly év végétől a köztvé Duna World csatornája is sugározza ezeket a filmeket.

2021-ben létrehoztuk a Magyarország Háza-díjat. Az elismerésre azok lehetnek jogosultak, akik a Magyarország Háza partnereiként a 2011 óta eltelt időszakban bármikor alkotói, szerzői, előadói minőségükben kiemelkedő módon járultak hozzá a Magyarország Háza kulturális célkitűzéseinek, programjainak megvalósításához. A díjat csak magánszemély kaphatja meg, kizárólag egy alkalommal.

Az ünnepélyes díjátadó gálára mindig advent idején kerül sor. Az eddigi díjazottak lefedik a Kárpát-medencét, de a diaszpórából is van már kitüntetettünk, Argentínából és Németországból. Az eddigi díjazottak gyors felsorolása: Baraté Ágnes festőművész; Écsi Gyöngyi mesemondó, énekes; Fazakas Szabolcs, a Székelyföldi Legendárium megalkotója; Gázsó Orsolya filmkészítő; Gál Tamás színész, színházigazgató; Ivaskovics József verséneklő; Kovács Koppány rockzenész; Leidemann Szilvia karnagy, csembalóművész, zenekutató; Németh Csaba tanár; Pál Péter színész, énekes, költő, zeneszerző; Petrás Mária keramikumművész, népdalénekes; Ruzsicska Ilona mesemondó, óvónő.

2023 júniusában megnyitottuk a Magyarország Háza Galériát, ahogy elhangzott az imént is, nem mesze innen, az V. kerület Nádor utca 17. szám alatt. A galéria egy kis kuckó a szépségnek, a művészetnek, no meg a közönségnek, nagyjából félúton a Szent István-bazilika és a Magyar Tudományos Akadémia között, néhány száz méterre a Parlamenttől, tehát a hit, a tudomány és a hazaszeretet impozáns épületeinek szomszédságában.

Bemutatózó tárlatunk a „kossuthdíjasok” címet viselte. A különleges látványvilágú kiállításon külhoni magyar Kossuth-díjas művészekről készült nagyméretű portréfotókat láthattak az érdeklődők, összesen tizennégyet, akik mögött összesen „több mint egy ezredévi életút áll”.

Szeptemberben új kiállítással vártuk a látogatókat, ez a tárlatunk a „Mesemondás Kiállítás. Kicsiknek. Nagyoknak.” címet viselte. Alcíme pedig az volt, hogy "A magyar népmese nyomában." Szeptember 30-a, a magyar népmese napja, Benedek Elek születésnapja tiszteletére kapta ezt az időpontot, és a kiállítás ekkor nyílt meg.

Tavaly augusztusban rendeztük meg először a Magyarság Háza Nemzetközi Művésztelepet a felvidéki Borsiban, a Rákóczi-kastély és a helyi önkormányzat együttműködésével. A Művésztelepen a Kárpát-medencéből és a diaszpórából érkezett magyar festőművészek dolgoztak több mint három héten keresztül. Az ott készült képekből nyílt meg aztán tavaly decemberben a Krisztus-kiállításunk első része, amelynek Krisztus születésének misztériuma volt a középpontjában. Jelenleg pedig a kiállítás második része tekinthető meg a Galériában, a látogatók a Krisztus feltámadásának misztériuma által ihletett festményekkel találkozhatnak, ha eljönnek hozzánk.

A kiállítás első része jelenleg a németországi Waldbrölnben látható. Együtt a teljes kollekció először a felvidéki Komáromban kerül majd a közönség elé, a Limes Galériában, nem egészen két hónap múlva lesz a kiállításmegnyitó; június 4-ére tervezzük.

A Magyarság Háza Galéria azonban nem csupán egy kiállítóhely, hanem előadótér is számunkra. Esténként, illetve vasárnap délelőttöként itt kerülnek közönség elé a programjaink. Hétfőn színház, kedden filmklub, szerdán irodalmi szalon, csütörtökön szabadegyetem, vasárnap mese várja az érdeklődőket. Hétköznap pedig, reggel nyolctól délután háromig a Határtalanul! program keretében külhonba készülő diákoknak tartunk rendhagyó órákat, egy-egy szezonban több százat - több ezer tanulónak. Illetve, ha a szükség úgy hozza, akkor külső helyszínt is igénybe veszünk, hogy minden jelentkező iskolát fogadni tudjunk.

2023-ban az ország 180 településén, 307 iskolában, 364 rendhagyó tanórát szervezett a Magyarság Háza 13 653 általános és középiskolás diák számára. A tavaszi időszakban a Nemzeti Összetartozás Évében forgatott filmeket tekinthették meg a programra jelentkező osztályok. Szeptembertől visszatértünk a jelenléti oktatásra. Ennek keretében az osztályok a Magyarság Háza Galériában tudtak és tudnak részt venni irodalmi, történelmi, folklorisztikai rendhagyó óráink valamelyikén.

A Határtalanul! rendhagyó órák a legváltozatosabb tematikát kínálják a diákoknak: irodalom, történelem, zene, film, hétköznapi közgazdaságtan, mese. Partnereink a Kárpát-medence minden szegletéből érkeznek hozzánk: Lőrincz P. Gabriella költő Kárpátaljáról, az alternatív elektronikus zenét játszó Monyo Project Székelyudvarhelyről, vagy mondhatnám Szabó Ágnes és Szalai Klaudia mesemondókat Vajdaságból, Lucza Xénia és Lucza Andor Felvidékről, Dósa Annamária és Németh Richárd az egész Kárpát-medencében jelen lévő Meseszó Egyesület tagjaiként látogatnak hozzánk rendszeresen.

Köszönöm szépen a lehetőséget még egyszer, hogy röviden bemutathattam a Magyarság Háza tevékenységét, ezen belül a Határtalanul! programban végzett tevékenységünket. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönjük szépen, igazgató asszony. Szeretném felkérni a következő előadóinkat, dr. Csité András, a Hétfő Kutatóintézet igazgatóját, hogy vajon milyen gazdasági hatásai vannak a Határtalanul! programnak a Kárpát-medencében. Igazgató úr, foglaljon helyet az előterjesztői, előadói asztalnál! (*Csité András helyet foglal.*) Öné a szó, igazgató úr.

Dr. Csíte András kiegészítése

DR. CSÍTE ANDRÁS ügyvezető (HÉTFA Kutatóintézet) (*Hozzászólását prezentáció kíséri.*): Köszönöm szépen a szót, elnök úr. Nagy megtiszteltetés nekem és a HÉTFA munkatársainak, hogy beszélhetek annak a hatásvizsgálatnak az eredményeiről, amit a Határtalanul! program első évtizedének tapasztalatai, statisztikai adatai, pályázati dokumentációjának feldolgozása alapján készítettünk. Ennek a programnak nem az a célja, hogy gazdaságfejlesztő hatással rendelkezzen. Köznevelési célja van, az a célja, hogy a gyerekeink tudásszintjét, élményeit növelje.

De vannak gazdasági hatásai is, amelyek elsősorban külhonban jelentkeznek, és mi arra tettünk kísérletet az elmúlt években, hogy föltérképezzük azt, hogy hol jelentkeznek ezek a gazdasági hatások, és milyen mértékűek.

Először engedjék meg, hogy ezt a térképet idevetítsem önök elé. Ez azt mutatja meg, hogy a Határtalanul! program első évtizedében mely települések iskoláiról - ezek a kékek - mely településekre látogattak el gyermekeink. Ezek a pirossal jelöltek.

Nagyon jól mutatja ez a térkép - még akkor is, ha a Covid utáni időszak látogatásait nem vizsgáltuk még ebben az anyagban -, hogy a Kárpát-medence egészét bejárják az általános iskolás és középiskolás diákok. Lényegében nemigen van olyan szeglete a Kárpát-medencének sem belhonban, sem külhonban, ahol ne fordultak volna meg a programban részt vevő gyerekek.

Megvizsgáltuk azt, hogy mik a legnépszerűbb célállomások, hova mennek. A TOP-listára az első három helyre Kolozsvár, Nagyvárad és Déva került föl, aztán Torda, Arad, Kassa, Torockó, Nagyszalonta, Lőcse, Gyulafehérvár, Székelyudvarhely. Ezek a legnépszerűbb célpontok.

Ez azt is jelenti számunkra, gazdasági elemzők számára, hogy ezek azok a települések, ahol leginkább jelentkeznek azok a gazdasági hatások, amik a programban részt vevő diákoknak - mert ők, azontúl, hogy diákok, turisták is, mégpedig olyan turisták, akik magyar forintot költenek, egyrészt a programból kapott támogatást, másrészt pedig a szülői hozzájárulást költik el ezeken a településeken, ezekben a térségekben.

A feldolgozásunk során még nem a teljes 500 ezer, hanem csak 300 ezer magyarországi diák külhoni utazását tudtuk vizsgálni, és láttuk, hogy a magyarországi, általános iskolával rendelkező települések háromötödén megvalósultak ezek a programok. Nagyvárosokban, kisvárosokban, mint hogyha a kisebb településeken levő iskolák kevésbé tudtak volna bekapcsolódni, de ez inkább csak arányát tekintve.

525 külhoni települést azonosítottunk, amit felkerestek, és azt is azonosítottuk - hasonlóan ahhoz, amit államtitkár úr említett -, hogy 63 százaléka Erdélyben, 20 százaléka Felvidéken, 6 százaléka Kárpátalján, és 5 százaléka a Vajdaságban realizálódott ezeknek az utaknak, illetve azoknak a költségeknek, amiket a programban részt vevő diákok tettek.

Mi 12 milliárd forintnyi olyan turisztikai kiadást tudtunk azonosítani a feldolgozott pályázati dokumentációkból, amit a programban részt vevő diákok, csoportok külhonban költöttek el. Egy úgynevezett ökonómiai makromodell segítségével megnéztük azt, hogy ha egy gazdaságba 12 milliárd forintnyi jövedelem, bevétel érkezik, akkor annak milyen tovagyűrűző gazdasági hatásai vannak.

És a mi modellünk számítása szerint ez a 12 milliárd forintos költés 13 millió forintnak megfelelő összeggel járult hozzá a külhoni térségek gazdasági növekedéséhez, az ott előállított hozzáadott értékhez.

Tehát amikor a gazdasági hatásait vizsgáljuk ennek a programnak - egyébként minden külhonban megvalósuló programnak -, akkor nagyon fontos, hogy tudjuk, hogy az ott elköltött forintok az ottani gazdaság teljesítményét is növelik, és közvetetten

- néha közvetlenül - hozzájárulunk a külhoni térségekben élő magyarság és az ott élő más népek gazdasági teljesítményének növekedéséhez.

A program 13 milliárd forintnyi, úgymond, GDP-hatását megpróbáltuk megnézni, hogy ez mekkora, milyen jelentős összeg lehet. Kicsi? Nagy? Sok? Kevés? És arra a meglátásra jutottunk, hogy hasonlítsuk már össze ezt a számot azzal, hogy a leginkább magyarok lakta határon túli megye, Hargita megye GDP-jében a turizmus mekkora szerepet játszik; és ez a 13 milliárd forint hogyan aránylik Hargita megye turizmusból származó hozzáadott értékéhez, GDP-jéhez.

A 2010-es évek végén, tehát a Covid előtti utolsó években Hargita megye összes GDP-jének a turizmusrésze mintegy 17 milliárd forintnak megfelelő összeg volt.

Amikor mi a Határtalanul! program első évtizedében 12 milliárdnyi támogatást helyeztünk ki külhonba, amiből 13 milliárd forintnyi GDP-növekedés jelentkezett, akkor látható, hogy ez a program önmagában, ha tetszik, arányba állítható, mégpedig nem is rossz arányba állítható a legnagyobb külhoni magyarság által lakott megyének a turizmusból származó bevételeivel. Közel 80 százalékát éri el Hargita megye egyéves, turizmusból származó GDP-jének az a támogatási volumen, amit mi a Határtalanul! program első évtizedében kiadtunk.

Még tudtunk azonosítani tartós foglalkoztatásnövekedési hatásokat is, tehát ezek a programok tovagyűrűzve a gazdaság egészében hozzájárultak az ottani foglalkoztatás bővüléséhez is. Amikor az elemzési eredményeinket néztem és próbáltam értékelni, akkor az jutott eszembe, hogy néminemű hasonlóság megállapítható a Határtalanul! program és a SZÉP-kártya program között, leginkább abban, hogy a Határtalanul! program révén meglehetősen jó célzással juttatjuk turisztikai pluszbevételhez a külhoni magyar turisztikai szolgáltatókat, vendéglátósokat, szállásadókat.

Ráadásul az, hogy itt egy olyan programról van szó, ami most már lassan másfél évtizede jelent, biztosít keresletet a külhoni magyar turisztikai szolgáltatók, szállásadók számára, van egyfajta állandóság, egyfajta tervezhetőség ebből a közel másfél évtizedes működésből, amire láthatólag jó néhány, és nem is kevés külhoni vállalkozó, szállásadó elkezdett üzleti stratégiát alapozni.

Ezek az üzleti stratégiák lehetővé teszik, hogy az a kapacitásfejlesztés, amit részben a magyarországi diákok elszállásolására, illetve étkeztetésére hajtottak végre, az más turisták kiszolgálását is lehetővé tegye. Ennek révén ez a program pluszlehetőséghez, ha tetszik, versenyelőnyhöz juttatja a külhoni magyar turisztikai szolgáltatókat is, szemben azokkal a vállalkozásokkal, akik nem kapcsolódtak be ennek a programnak a működésébe.

Azt is látjuk, hogy van egyfajta verseny a külhoni magyar turisztikai szolgáltatók között minőségben, van tartós együttműködés az iskolák és a vállalkozók között, és minden, ami egyben verseny és egyben tartós együttműködés, az hozzájárul ahhoz, hogy hosszú távon a minőség váljon a működés fő szervezőjévé. Tehát hogy a magyarországi diákok minél jobb minőségű szolgáltatásokhoz jussanak, és ezek a minőségi szolgáltatások lehetővé tegyék, hogy ezek a vállalkozások ne csak a magyarországiak, hanem más turisták számára is versenyképes turisztikai termékeket tudjanak letenni az asztalra.

Mi, amikor ezt a vizsgálatot készítettük, ezeket a kedvező gazdasági hatásokat tudtuk azonosítani. Én azt gondolom, minden egyes program esetében, amikor támogatásokat juttatunk külhonba vagy külföldre, jó tudnunk, hogy közvetve-közvetlenül hozzájárulunk az ottani magyar vállalkozók gyarapodásához. És mi azt láttuk, hogy a Határtalanul! program ezt a gyarapodást, ezt az előrelépést jól támogatta.

Nagyon szépen köszönöm, hogy ezeket a gondolatokat megoszthattam önökkel.

ELNÖK: Köszönjük szépen. Tisztelettel kérem a program turisztikai hatásairól Kiss Róbert Richárd turisztikai szakember előadását. Öné a szó.

Dr. Kiss Róbert Richárd kiegészítése

DR. KISS RÓBERT RICHÁRD kommunikációs szakértő (Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.) (*Előadását prezentáció kíséri.*): Köszönöm szépen. Én is nagy tisztelettel köszöntök minden egyes résztvevőt.

Tehát nagy szeretettel köszöntök mindenkit, és igazán megtisztelő, hogy itt lehetek. Köszönöm szépen, hogy meghallgatnak. Tanszékvezetőként is dolgozom az egyik egyetemen, és ott azt mondták, hogy ha egy témát igazán ki akarunk bontani, akkor minimum 90 percre van szükség. Ugye, megszokták azt, hogy minden egyetemi előadást 90 perces. Önök tapasztalt politikusok, és tudják jól, hogy általában 6-7 perc, amikor bemennek egy tévébe, és okosat mondanak bármiről. Nos, én a kettő közé löttem be, 15 percre, hiszen ennyi időt kaptam, és igazából azt gondolom, hogy ez nagyjából elég is lesz, hiszen megpróbálom úgy megvilágítani egy kicsit úgy az idegenforgalmi és turisztikai hatásait a Határtalanul! programnak, hogy az érdekeltek közül jó pár véleményt is megkérdeztem előtte. Fel szoktam készülni általában a megszólalásaimra, mert hogy mindent csak az Úristen tud és az anyósom; utóbbi jobban.

Igazából kit kérdeztem meg? Természetesen a Nemzetpolitikai Államtitkárság szakembereit, hiszen Potápi Árpád vezetésével Hajnal Virág főosztályvezető asszony rengeteget tesz azért, hogy biztonságosan utazzanak a diákok, és létrejöhessen ez a program. A Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. a lebonyolítója a programnak, Erdélyi Rudolf Zalán vezérigazgató úr tényleg a szívéhez közel állónak érzi ezt, és valóban nagyon sokat dolgozik rajta, Pulai Gábor pedig a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. igazgatója - itt ül mögöttem - ő pedig rajta tartja a kezét az adatokon, a különböző elemzéseken, és az egész programon, hiszen napi szinten rengeteget kell azért dolgozni, hogy ez meglegyen.

De akik még igazából mindenképpen fontos résztvevői a programnak, szereplői a programnak, például a busztársaságok, úgyhogy a Magánvállalkozók Nemzeti Fuvarozó Ipartestületét - a NiT Hungaryt - is megkérdeztem, hogy mit gondolnak ők a programról. És mondtam azt, hogy nyugodtan elmondhatják a rosszat is, mert legfeljebb én nem fogom elmondani, csak egy részét, mert mindenképpen fontos azt is látni, hogy ők miben javítanának a dolgokon.

És megkérdeztem a Magyar Utazási Irodák Szövetségének vezetőjét, Molnár Juditot is, ezenkívül pedig pedagógusokat és iskolákat is, hogy tényleg az ő véleményüket is egy kicsit idegenforgalmi szempontból el tudjam mondani.

Nos, a Magánvállalkozók Nemzeti Fuvarozó Ipartestülete, a NiT Hungary a buszosoknak lényegében a 65 százalékát képviseli; a különjáratú autóbuszokról van szó. Elmondták, hogy nagyon jó az együttműködés egyébként. Ez nem véletlen, hiszen van egy olyan együttműködési megállapodás, amit a Bethlen Gábor Alapkezelővel kötöttek, és lényegében folyamatosan az ő véleményük itt megjelenik.

Amikor idegenforgalmi-turisztikai hatásról beszélünk, egy dologról azért nem szabad elfelejtkezni, hogy önök, azt hiszem, nem hallottak olyan dologról, hogy úristen, mi történt a Határtalanul!-utazókkal. Óriási számról beszélünk, és hogy ez biztonságosan megtörtént, szerintem nagyon nagy eredmény. Ezt igenis be kell látni, hogy nagyon fontos az, hogy biztonságosan utazzanak a diákok.

Azt gondolom, szintén nagyon fontos dolog, hogy a NiT Hungary által biztosított kilométerdíj-kalkulátor alapján történik az utaztatással kapcsolatos reális költségeknek a meghatározása, vagyis az idegenforgalmi szereplők reális összeget

kapnak árréssel, de nem túlárzott összeget kapnak. Tehát mondhatjuk azt, hogy a koronavírus-járvány után a Határtalanul! program szinte megmentője volt a különjáratú autóbuszos iparágnak. Amikor megnézzük azt, hogy egyáltalán mekkora kört érint például a belföldi kkv-k esetében, nos, a Határtalanul! program stabil, megtérülő szolgáltatói csomagot, biztos megrendelői kört és bevételi forrást jelent az érintett ezres nagyságrendű kkv szolgáltatói kör számára. Ez a Magánvállalkozók Nemzeti Fuvarozó Ipartestületének állásfoglalása. Innen idéztem, Dittel Gábor küldte el nekem, amikor mondtam, hogy felkészülök a bizottságok meghallgatására.

Azt gondolom, hogy ez nagyon-nagyon fontos. Kérdezhetik, hogy mindennel elégedettek-e a buszosok. Mondták, hogy azért mondjam el, hogy jó lenne még több pénz, mert tudjuk jól, hogy soha nem elég. Persze, örülnének neki, hogyha még több forrás lenne, és még több lenne a magyar busztársaságoknál. Elmondták azt is, hogy egyébként pedig a belföldi áfa esetében most ugye 27 százalékot kell fizetniük, de jó lenne, ha a buszos utazásoknál ez csak 5 százalék lenne. Megígértem, hogy ezt továbbítom önöknek, bár azt gondolom, hogy egy másik bizottság illetékes ebben. De összességében nagyon fontos az, hogy a busztársaságok is nagyon-nagyon sokat kapnak ebből.

És azt gondolom, hogy nemcsak busszal lehet utazni, hanem vonattal is. A második népszerű forma a vonatos utazás. A csíksomlyói búcsúra is rengetegen utaznak, de lehet hajóval is utazni, meg igazából egyszer felvetette Potápi Árpád államtitkár úr, hogy akár repülővel is. Bár hozzáteszem, a diákok azért nagyrészt úgy utaznak, hogy autóbust választanak. És vagy maga az iskola szervezi vagy pedig utazási iroda is szervezheti, és az utazási irodák érdekvédelmi szervezete pedig a Magyar Utazási Irodák Szövetsége. Őket is megkérdeztem, hogy mit gondolnak.

Nos, a véleményük az, hogy a legmagasabb szakmai színvonalon történnek az utazások, amelyeket főleg persze ők szerveznek, főleg, hiszen azokat az utazásszervezésben tapasztalattal rendelkező szakemberek szervezik, és jogi garanciát ad az utazáson részt vevő iskoláknak a részvételük. Tehát ezt említették.

Összességében, ha megnézzük - ugye, előzőleg hallottuk ezt a 13 milliárdos számot, és azt gondolom, ez nagyjából reális - a gazdaság- és turisztikaélénkítő hatását a Határtalanul! programnak, akkor azt mondhatjuk, hogy ez a magyarországi és a külföldi szolgáltatóknál egyaránt jelentkezik. Ugye, egyszer a közlekedésben, az utazásban, az autóbuszban elsősorban, aztán a különböző szervezések esetében, másrészt pedig a szálláshelyeknél. A külföldi magyar szálláshelyeken történik túlnyomórészt az utazási irodák vagy pedig a pedagógusok által szervezett utaknál a szállásfoglalás. Ott is nagyon komoly bevétel indukálódik, és azt se felejtsük el, hogy az áfabevételek pedig visszakerülnek a költségvetésbe.

Tehát ilyen értelemben a turisztikai, idegenforgalmi kihatása, elsődlegesen gazdasági kihatása is rendkívül jelentős. Azt szoktuk mondani, hogy a belföldi turizmust a SZÉP-kártya hajtja és a SZÉP-kártya a motorja a belföldi turizmusnak. Azt hiszem, elmondhatjuk, hogy a Határtalanul! program pedig a Kárpát-medencei magyar idegenforgalom motorja, és nagyon sokat tesz azért, hogy a szolgáltatók tisztességgel, de jól kerüljenek ki ebből a dologból, és azt se felejtsük el, hogy mindezt úgy, hogy lényegében a pályázók közül még akik sikertelenül pályáztak is elutaznak, mondta államtitkár úr; azt gondolom, hogy ez is egy hungarikum. De nagyon szép, és jeles dolog.

Hogyha pedig azt nézzük, hogy milyen másodlagos hatása, idegenforgalmi és turisztikai hatása van mindennek, azért egy nagyon fontos dologról ne feledkezzünk el. Mégpedig arról, hogy az egyik utazási iroda által kapott, a Kárpát Európa által kapott adatok alapján náluk nagyjából minden ötödik elutazott fiatal családja a későbbiekben jelentkezik és érdeklődik utazások iránt.

Tehát rengeteg kommunikációs hatása van a programnak, és nem szabad azt elfelejteni, hogy ez egyfajta reklám és marketing is egyben, hiszen azzal, hogy elmennek ezekre a külhoni magyar területekre a diákok, ezáltal, amikor hazajönnek, akkor nemcsak gazdagodnak tudással, hanem mindenképpen kedvük támad elvinni akár a szüleiket is, mert ez is működik. Nemcsak úgy működik, hogy elment apa valahova dolgozni, tetszett neki a hely, és utána elviszi az egész családot együtt, hanem a gyermekek is javasolnak úticélokot otthon, és a család is szívesen felkeresi vagy azt az úticélt vagy akár hasonlót.

Mindenesetre jelen pillanatban elmondhatjuk, hogy az ötöde, tehát az utazók 20 százaléka utána ismét érdeklődik hasonló jellegű utazások iránt, és nyilván már saját finanszírozásban akár családdal is elutazik, és ez csak az, amit egy utazási iroda ki tudott mutatni, tehát ennél valószínűleg nagyobb a szám, hiszen magánúton is - akár gépjárművel - a későbbiekben a család odautazhat, elutazhat.

Tehát a kommunikációs hatást, a másodlagos hatást, a reklámhatást, a marketinghatást sem szabad elfelejteni. És azt se felejtjük el, természetesen, hogy ez egy olyan kulturális élmény számukra, amikor rádöbbennek arra, hogy ott vannak mondjuk Székelyudvarhelyen, és az ottaniak nem nyelvtanfolyamon tanultak meg magyarul, tehát megtanulják azt, hogy igen, ott is élnek magyarok, és kialakulnak a kapcsolatok, a barátságok. Akár lehet ez tartósabb, akár lehet házasság is vagy bármi más. Bár hozzáteszem, ezt nem vizsgáljuk jelen pillanatban, de az kétségtelen, hogy ezek a fajta kapcsolatok akár nagyon hosszú időre is kitarthatnak, mondhatjuk azt, hogy örök életre is kitarthatnak.

És azt se felejtjük el, hogy olyan kulturális értékek fennmaradásában is szerepet játszik a Határtalanul! program, mint például a kézműipar és a művészeti ipar. Hiszen emlékszem, hogy elmentünk a kecskesajt-készítés fortélyait megnézni, amikor elkísértem egyszer egy ilyen túrát, és rendkívüli módon érdekes volt, hogy a meleg sajtot megettem, és nem tudtam abbahagyni, annyira klassz volt. A feleségemet ezzel ki lehetne üldözni a világból, mert amikor sajtot kaptam anyósomtól, kirakta a -10 fokba januárban. De azt gondolom, hogy ez is egy értéke mindennek.

És hát, a kukoricatermeléstől a méz készítés fortélyaiig, virágkötőként és -árusként a virágnyelvről tud előadást tartani egy rimaszombati hölgy a gyerekeknek, megnézik, hogy lényegében micsoda a fiáker, elmennek múzeumba, és ott rengeteg mindent megtanulnak.

Lényegében az lett a Határtalanul! Vetélkedő célja, hogy amikor kimennek a fiatalok, akkor azért ne a mobilon nézegessék azt, hogy mi történik a közösségimédia-portálon, hanem figyeljenek, erre nagyon sok ötlet van. Az egyik ilyen ötlet például, hogy utána a Határtalanul! Vetélkedő egy olyan néprajzi-történelmi-kulturális vetélkedő, amikor lehet bizonyítani azt, hogy mit tanultak a Határtalanul! túrán. Vagy kedvet kaphatnak egy Határtalanul! túrán részt venni, hiszen az a lényeg, hogy minél több tudás megmaradjon, meg, mondjuk, minél több kapcsolat megmaradjon számukra, jól érezzék magukat, és érezzék azt, hogy ez a közös kultúrkincsünk.

De mellette természetesen hallhattuk azt is, hogy az idegenforgalom, a turizmus esetében pedig nagyon komoly bevételeket jelent ez külhoni magyar szolgáltatóknál, és magyarországi magyar szolgáltatóknál egyaránt. Most már egyébként arra is van lehetőség, hogy egy éjszakát például a határ közeli településeken töltsenek a diákok, és ez élénkíti nyilván annak a településnek is az idegenforgalmát, hiszen a szálláshelyfoglalás bevételt jelent.

A végére pedig pedagógusok véleményéből szeretnék idézni, hogy mit gondolnak ők, hogy hogy érezték magukat a túrán. Béres Lászlóné például azt mondta, hogy felejthetetlen élmény volt minden program, nagyszerű érzés magyarul a területeken magyar emberekkel ismerkedni.

Fazekas Orsolya és Hegedűs Gábor arról mesélt, hogy jelezni fogják az iskola vezetése és a tankerület felé, hogy a kipróbált túraútvonalakat mindenképpen tegyék bele a Határtalanul! programba. A túraútvonal-javaslatok a hatartalanul.net-en egyébként megtalálhatóak, és a Rákóczi nyomában című útikönyvben is vannak túraötletek, -javaslatok, ha tehát valakinek nincsen egyéni ötlete, akkor jó irány szerintem az, hogy ötleteket, tippeket adunk a pedagógusoknak, hogy hova érdemes elmenni, ne csak mindenki ugyanazt válassza ki, hanem legyen egy kicsit változatos, hiszen nagyon-nagyon sok helyet ki lehet választani a Kárpát-medencéből a Határtalanul! programhoz.

És hát a buszos és az utazási irodás esetben pedig talán annyit, hogy a szolgáltatókat, akik megbízhatónak számítanak az érdekvédelmi szervezet szerint, azzal együttműködve meg is jeleníti a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. a hatartalanul.net honlapon, tehát ez nagyon komoly segítséget jelent.

Utójára maradjon még egy idézet. Edelyné Péter Szilvia és Bernáth Enikő a decsi iskolából azt mondták, hogy hálásak vagyunk, és reméljük, hogy lesz még máskor is lehetőség hasonló kirándulásra, mert ez nagyon sokat jelent a magyar oktatásnak; és a magyar idegenforgalomnak is, ezt már én teszem hozzá.

Köszönjük szépen mindazoknak, akik ezt lehetővé tették, és köszönjük szépen a képviselő hölgyeknek és uraknak a munkáját, és a Határtalanul! program idegenforgalmi és turisztikai hatásairól szóló beszámolót ezennel befejeztem. Köszönöm.

ELNÖK: Nagyon szépen köszönjük Kiss Róbert Richárdnak. Egy élmény volt. Köszönjük szépen. És köszönjük a két utolsó előadónak, Csíte Andrásnak és Kiss Róbert Richárdnak is, mert egy más szemszögből világították meg a Határtalanul! programot, mint ahonnan mi szoktuk nézni. Vannak természetesen gazdasági és turisztikai hatásai is. Köszönjük szépen mindkét előadást.

A Határtalanul! kiránduláshoz persze kell támogatás, sok minden kell hozzá, kellenek a buszosok, akiről hallottunk, kellenek gyerekek, és elengedhetetlen a pedagógus. Köszönet annak a több ezer pedagógusnak, akik vállalták a felelősséget ezekre a távoli kirándulásokra, de hogy mégiscsak megismertetik a gyerekeinkkel az elszakított országrészeket és az ott lakó magyarokat.

Tisztelettel felkérem Bereczki Rékát, a Móricz Zsigmond Gimnázium pedagógusát, hogy ossza meg velünk tapasztalatait a Határtalanul! programról. Tisztelt Tanárnó! Öné a szó.

Bereczki Réka kiegészítése

BERECZKI RÉKA tanár, pedagógiai értékelési szakértő (Móricz Zsigmond Gimnázium) *(Beszámolóját prezentáció kíséri.)*: Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Bizottsági Tagok! Nagyon sok szeretettel és tisztelettel köszöntöm önöket, és köszönöm szépen a lehetőséget, hogy itt lehetek, és a valódi érintettek szócsöve lehetek, hiszen nem titok, hogy a mai előadásomra úgy készültem, hogy bevontam a saját osztályomat, akik pillanatnyilag 11-esek, tehát 17-18 év között vannak. Már rendelkeznek annyi élménnyel, annyi kritikai gondolkodással, hogy természetesen hatalmas megtiszteltetésnek vélték, hogy az ő véleményüket is megkérdezzük.

Úgy döntöttem, hogy a mai előadásomban nekik fogok terepet adni. Egy osztályfőnöki órán összeszedtük azokat a legfontosabb dolgokat, amiről ők úgy érezték, hogy itt, ma talán meghallgató fülekre található az ő érzelmeik. Mert az előző előadásokban nagyon sokat hallottunk eddig számokról, nagyon sokat hallottunk eddig kissé földhözragadtabb dolgokról. Egy iskolában, nálunk a lélek emelése történik.

Nagyon hálás vagyok azért, hogy a Móricz Zsigmond Gimnázium a kezdet kezdetén becsatlakozott ebbe a programba, és több utazási irodával együtt részt veszünk ezen a programon, gyakorlatilag majdnem hogy a kezdetektől fogva. Én magam 40 éves pedagógiai tapasztalattal és közel 30 éves diákutaztatási tapasztalattal rendelkezem. Elsősorban nyelvi utakat szoktam szervezni, de abban a pillanatban, amikor találkoztam ezzel a lehetőséggel, úgymond azonnal rácsaptam, mert úgy gondolom, hogy ennél hálásabb feladat egy pedagógus életében nem igazán lehet, amikor nem feltétlenül csak arról van szó, hogy a gyermeket a lexikális tudásra meg a kreatív gondolkodásra meg a mindenféle hétköznapi életben nagyon szükséges skillekre tanítjuk, hanem a lélek!

Ezért gondoltam azt, hogy most visszautalva államtitkár úr szavaira, azt mondta, hogy életre szóló élmények. És hogy ez mennyire így van, az osztályfőnöki órán csak úgy ömlött a gyerekekből a szó, amikor visszaemlékeztünk erre a 2022-es kirándulásra a Vajdaságba, Délvidékre. Megpróbáltuk csokorba szedni, hogy mondjuk szalonképes legyen, és fotókkal, képekkel alátámasztani, amit most nagy szeretettel osztok meg önökkel. Tehát én most a saját osztályom szócsöve leszek.

Végre elérkezett a várva várt ötnapos kirándulás, amelyre már mindannyian nagyon készültünk, hiszen még sosem voltunk együtt kerek öt napig ezzel az osztályközösséggel. Így nyilván, mivel 9. osztályban történik, ezért egy hatalmas osztályközösség-építő jellege is van ennek az öt napnak.

Az előzetesen megtartott földrajzi, történelmi, kulturális, fotókkal és videókkal színesített tájékoztató után már tudtuk, hogy milyen csodálatos helyekre fogunk ellátogatni, és mennyit fogunk tanulni a határon túli magyarság mindennapi életéről, és hogy a lelkünk is mennyit fog épülni ez alatt az öt nap alatt.

Szombaton reggel egy nagyon modern busszal indultunk az iskola elől, és hamarosan csatlakozott hozzánk Attila, az idegenvezetőnk, aki szerencsére az egész út során velünk maradt, és folyamatosan mesélt a leglényegesebb tudnivalókról. A viszonylag zökkenőmentes határátlépés után első állomásunk Palicsra vezetett - és itt láthatják a képet -, ahol rövid sétát tettünk a forró nyári napsütésben a Palicsi-tó partján. Éppen hétvégi kirakodóvásár volt, ahol sok szép népművészeti tárgyat láttunk.

Onnan egyenesen Szabadkára utaztunk, ahol a legemlékezetesebb program a Városháza tornyának megmászása volt. Kapkodtuk a levegőt rendesen, mire felértünk. Sétánk során Dorka egy Kosztolányi-verset szavalt el a nagy költő szobránál. A zsinagóga belseje lenyűgözött mindannyiunkat, és jólesett egy kis hűvös levegő.

Abban a szerencsében volt részünk, hogy nemcsak a hozzánk kirendelt idegenvezető csatlakozott és mesélt nekünk minden szépségről, hanem helyi idegenvezetőket is bevontak az utazási irodák a programba, akik aztán a legautentikusabban tudtak nekünk mesélni, és nagyon gyereknyelven, tehát meg tudták ragadni a diákság figyelmét.

Másnap Bácskossuthfalván megkoszorúztuk Kossuth Lajos mellszobrát, és nagyon megható volt, amikor kézenfogva, harmincöten elénekeltük a magyar Himnuszt. Este elfoglaltuk a nagyon hangulatos szálláshelyünket a Kátai Tanyán, és birtokba vettük a játszóteret és a szalmabálákat. A Kátai Tanyán hatalmas vendégszeretetben volt részünk, a Kátai család autentikus tanyáján nagyon autentikus ételeket kóstolhattak a gyerekek, de természetesen, akinek valamilyen étkezési problémája volt, azt is megoldották. Tehát annyira figyeltek a gyerekekre, hogy nagy öröm volt. Itt láthatják a gyönyörű házat, amely a szállásunknak adott otthont.

Másnap reggeli után Zentán a díszes Városháza tornyánál sétáltunk, és rengeteg fotót készítettünk. És természetesen arra is odafigyeltünk, hogy a magyarlakta településeken a legfontosabb történelmi műemlékeket az iskola koszorújával megkoszorúzzuk, fejet hajtva a hősök előtt. Innen a beodrai Gőzgép-, Traktor- és

Oldtimer Múzeumot látogattuk meg. Bónuszprogramként megismertük az eredeti James Bond élettörténetét, és angol nyelvű idegenvezetésben is volt részünk. Attila továbbkalauzolt minket az aracsi pusztatemplomhoz, onnan pedig továbbutaztunk Törökbecsére, ahol a templomkertben megkoszorúztuk Leiningen-Westerburg Károly szobrát.

A későbbiekben megtekintettük a Türr István-zsilipet, ott, ahol a Tisza vize torkollik a Dunába a Ferenc-csatornánál. Nagyon fáradtan, de élményekkel tele érkeztünk meg ismét a tanyára, ahol Anca és Géza ismét isteni vacsorával vártak minket. A második éjszaka, be kell vallanunk, hogy egy kicsit bulisabbra sikerült, de éjfélkor így is sikerült elcsendesíteni minket.

A harmadik nap reggelén elindultunk Pétervárad felé, ahol az óvárosban megtekintettük Jellasics bán szülőházát. Délután Zimonyban megkoszorúztuk a Hunyadi János-szobrot, és kicsit pihentünk a folyóparton. Végül megérkeztünk Nándorfehérvárra, ahol saját idegenvezetőt kaptunk szintén, aki nagyon profi módon mesélte el nekünk a csata történetét a várban; majd egyórás szabadidőt is kaptunk. Természetesen az emlékezés koszorúit itt is elhelyeztük.

Kedden reggel egy csodás villásreggeli után folytattuk utunkat és egy fotószünetre megálltunk a festői Galambóc váránál, de már izgatottan vártuk a hajókirándulást. Utunk során egy kilátóról, illetve a buszból megcsodálhattuk a Kis- és Nagy-Kazán-szorosok drámai szépségét, és végre a Vaskapu-szoros Kis-Kazán-szakaszán sétahajózáztunk a Decebal-szoborig és Traianus táblájáig, majd vissza. Ezt a másfél órát mindenki nagyon élvezte, mert a lágy szellő végre enyhítette a nagy hőséget. A határátkelés viszonylag gyorsan megtörtént, aminek nagyon örültünk.

Természetesen három kísérőtanár is volt velünk, és az ő kérésükre Attila bevitt minket Herkulesfürdőre egy rövid látogatásra, de sajnos az ottani állapotok kissé elkeserítettek mindannyiunkat, ezért gyorsan továbbutaztunk a szállás felé, Temesvárra. A vacsora után gyorsan elfoglaltuk a szobáinkat, mert kezdődött az angol-magyar meccs. Nehéz volt csendesen üvölni, amikor berúgtuk a négy gólt, de nem zavarhattuk a szállóvendégeket. Aznap éjjel igen nehezen aludtunk el a drámai győzelem után felfokozott idegállapotban, és a lelkünket ért mindenféle behatás után.

Szerda reggel már nagyon nehezünkre esett a korai ébresztő, de indulnunk kellett a temesvári városnézésre, amelynek során temérdek magyar vonatkozású épületet, emlékművet és történelmiesemény-helyszínt látogattunk meg. Attila fáradhatatlanul próbálta tartani bennünk a lelket, de őszintén szólva a hőség annyira lefárasztott már mindenkit, hogy nem volt könnyű dolga.

A buszra visszaszállva szinte azonnal elaludtunk Aradig, ahol ismét megkoszorúztuk a kivégzett tábornokok vesztőhelyét. Rövid sétát tettünk a Hungária szoborcsoporthoz, majd a parkban elfogyasztottuk csomagolt ebédünket is. Szerencsére a határon nem kellett sokat időznünk, és pontban 18 órakor épségben megérkeztünk az iskola elé.

Élményekkel teli, nagyon aktív öt napon voltunk túl, fizikailag, lelkileg, mentálisan nagyon megterhelő, de nagyon csodás élményekben volt részünk. Hálásak vagyunk mindenkinek, aki ezt lehetővé tette számunkra.

Hát, eddig a gyerekek beszámolója, amit pedig én hozzátennék, az pedig valóban a lélek. Sokszor van arról szó egy-egy pedagógiai konferencián, hogy mennyire fontos a gyerekek holisztikus szemléletének kialakítása, hogy mennyire fontos az, hogy egységben kezeljék a dolgokat, hogy egységben lássák az egész világot, és összefüggésekben tudjanak gondolkodni.

Azt gondolom, hogy ennél jobb lehetőség, amikor öt napig folyamatosan épülnek fizikailag-testileg-lelkileg-szellemileg, mindenhogyan építjük őket, és

mindenhogyan azon vagyunk mi, pedagógusok is és a minket folyamatosan segítő kollégák is.

Gondolom, nem kell egyikőjük számára sem hangsúlyozom, hogy ez mennyire építő jellegű, hogy ez mennyit hozzáad ahhoz, hogy a jövő generáció hogyan fogja szemlélni majd a minket körülvevő világot, azt is mondhatnám, hogy az a fajta elfogadás, az a fajta összetartozás-élmény, ami egy-egy ilyen kirándulással hozzájárul a gyerekek lelki épüléséhez, ez tényleg életre szóló élmény, és nemcsak a gyerekeknek, nekünk, pedagógusoknak is.

Ami legfontosabb volt számomra, az az, hogy hálát éreztek ezek a gyerekek. Miért éreztek hálát? Az talán nem titok önök előtt, hogy tisztelet a kivételnek, de a mai szülők elsősorban nem feltétlenül a magyarlakta határon túli területekre viszik a gyerekeket. Nálunk azért előbb jut el a gyerek mondjuk Dubajba vagy a Seychelleszigetekre, mint mondjuk Erdélybe, úgyhogy ezért én magam is pedagógusként és a kollégáim is zászlónkra tűztük azt, hogy megmutatjuk ezt a rengeteg csodát a gyerekeknek.

Ehhez nagyon szépen köszönöm az összes hozzájáruló közreműködését, és kérem szépen, hogy amennyiben egy mód van rá, ez a program addig zajlódjon, ameddig csak lehet. Köszönöm szépen a figyelmet.

ELNÖK: Nagyon-nagyon szépen köszönjük Bereczki Réka tanárnőnek, köszönjük szépen nemcsak itt a tájékoztatóját, hanem azt a szolgálatot és nevelőmunkát is, amit végez. Nagyon szépen köszönöm a tájékoztatókat. Most van lehetőség arra, hogy a bizottságok tagjai kérdezzenek, véleményt nyilvánítsanak. A bizottságok tagjaié a szó. *(Jelzésre:)* Vinnai Győző képviselő úr!

Kérdések, hozzászólások

DR. VINNAI GYŐZŐ (Fidesz), a Kulturális Bizottság tagja: Köszönöm a szót, elnök urak. Nagyon röviden szeretnék hozzászólni, de azt gondolom, hogy egy nézőpontra még föl kell hívnom a figyelmet. A beszámoló szinte teljes körű volt. Köszönjük államtitkár úrnak, a Magyarság Háza vezetőjének, a turisztikai aspektust és a pedagógus élményszerű beszámolóját, aki nem is önmaga gondolatait mondta, hanem összeszedte a diákoktól, és ez így nagyon autentikus volt.

Én egy nézőpontra szeretném fölhívni a figyelmet, mert amíg én képviselő vagyok, támogatni fogom, hogy a Határtalanul! program megmaradjon, de az a gondolat, ami a nemzeti összetartozás napjából jön, amikor én is itt lehettem a parlamentben, és sokan itt voltunk, amikor megszavazhattuk, és ebből következik, hogy egy traumát, egy trianoni traumát, egy nagyon nehéz nemzeti traumát próbálunk átfordítani arra, hogy ebből erőt merítsünk, a nemzeti összetartozás napja legyen, és erre épülnek rá a programok.

Az egyik legfontosabb ilyen program a Határtalanul! program, amely a diákokban azt eredményezheti, hogy mi magyarok vagyunk, hogy megtudják, hogy államhatárokon túl is élnek magyarok, tehát mondhatnám azt is, kicsit rövidítve, hogy egy országnak vannak határai, egy nemzetnek nincsenek, és mi magyarok ezt nagyon jól tudjuk. Gyakorlatilag egy olyan közösségi élményt kapnak - Hogy is mondtuk ezt? Életre szóló élményt. -, amelyet elvisznek magukban, esetleg a szüleiknek elmondják, esetleg visszatérnek oda, esetleg a gyerekeiknek elmondják, és valójában nemzedékről nemzedékre hagyományozódik ez, a nemzeti összetartozás élménye.

Gratulálok, megköszönöm ezt a beszámolót, és egyetlen mondatot mondanék, mint egyetemi oktató. Negyven éve tanítok az egyetemen, és 2012-13-at írtunk, amikor megkérdeztem a diákokat, egy 14-15 fős csoportot, hogy ki járt már határon túl. Történelem szakos hallgatókról van szó, mert én történész vagyok. Körülbelül hárman-

négyen nyújtották föl a kezüket, ha jól emlékszem, és ez Nyíregyházán volt. Nyíregyházán, ahol tudjuk - nem akarok történelmi előadást tartani -, hogy nem volt biztos, hogy Magyarországhoz tartozik, hiszen a nagy román követelések...; tehát egy adott helyzetben határon túlra is kerülhetett volna. Most pedig a számok: ahogy Potápi Árpád mondta, hogy az egyetemistáknak 78 százaléka járt a Kárpát-medencében, és 62 százalékuknak van ott barátja, és életre szóló élményt kaptak. Úgyhogy szerintem ez a 10-12 év azt mutatja, hogy jelentős változások történtek ezen a területen. Köszönjük szépen, és gratulálok ehhez a programhoz.

ELNÖK: Köszönjük szépen, képviselő úr. Szászfalvi László alelnök úr!

SZÁSZFALVI LÁSZLÓ (KDNP), a Nemzeti Összetartozás Bizottsága alelnöke: Köszönöm a szót, elnök úr. Tisztelettel és szeretettel köszöntöm én is államtitkár urat és kedves munkatársait, tanárnt.

Először is szeretném megköszönni ezt a mai tájékoztatót. Mi itt, a parlamentben, meg sokszor a bizottsági ülésen is hozzá vagyunk szokva, hogy kicsit szárazak ezek a bizottsági ülések, és témák, de hála istennek, a mi bizottságunk általában nem annyira száraz. Ez a mai együttes bizottsági ülés pedig egyáltalán nem mondható, hogy száraz és unalmas bizottsági ülés és tájékoztató volt, és ezt különösen szeretném megköszönni mindenkinek, aki az elmúlt percekben vagy órában, másfél órában tájékoztatást adott számunkra.

Én azt gondolom, hogy a Határtalanul! program a nemzetpolitikánk zászlóshajója, ha lehet így fogalmazni, hogy most picikét Vinnai Győző képviselőtársamhoz képest is valami újat mondjak, mert mindent elmondott szinte. Azt gondolom, hogy az a nagyszerű vagy azért zászlóshajó a Határtalanul! program, mert ebben benne van a múltunk megbecsülése, történelmi-kulturális-szellemi örökségünk megbecsülése, tehát minden, ami az elmúlt ezer évben a Kárpát-medencéhez kapcsolódik számunkra, magyarok számára, de ugyanakkor értelemeszerűen benne van a jelen és a jövő is, hiszen a fiatalokról, a fiatalokkal kapcsolatos programról van szó, és arról beszélünk.

Azt gondolom, hogy a célja ennek a programnak nem más, mint hogy a világ legtermészetesebb dolga legyen minden magyar fiatalnak, minden magyar embernek, minden magyar felnövekvő új magyar nemzedéknek, generációnak, hogy mi magyarok egységes nemzet vagyunk, és mi magyarok - éljünk bárhol a világon - összetartozunk.

Lehet, hogy ez egy kicsit - Hogy mondjam? - teoretikus megfogalmazás, de praktikusán ezt élük át, ezt éljük át, és ezt élük át a csoportok, a diákok, a közösségek, és én azt gondolom, hogy ezért mondhatjuk - én is aláhúzom ezt, mert fölírtam magamnak -, hogy életre szóló élményt jelent a fiatalok számára. És most itt találkozunk nagyszerűen ezen a mai bizottsági ülésen az, hogy a hideg-rideg számok, a felmérések is ezt mutatják, és hallottunk egy személyes beszámolót, ami a személyes élmény jellegét is mutatja ennek a programnak, és azt hiszem, hogy ez az egésznek a lényege.

Tehát lehet itt persze százalékokról beszélni, milliárdokról beszélni, ezek nagyon fontosak, mert enélkül nem működik a történet, de azt gondolom, hogy a lényeg ez, ebben ragadható meg, és hogyha ennek ilyen pozitív visszajelzése van, akkor azt mondhatjuk, hogy értelme volt ennek a programnak az elindításának, illetve ennek működtetésének.

Még egy dolgot szeretnék kiemelni, ami szerintem nagyon fontos, és államtitkár úr erről beszélt, csak nem tudom, hogy mennyire figyeltünk oda erre a két mondatára, hogy minden évben folyamatosan kis finomítás történik ezen a programon. Tehát végre egy olyan pályázati programról beszélünk, ami életszerű, ami kézzelfogható, és

folyamatosan finomítás alatt van, tehát egy olyan rugalmas programról beszélünk, amire mindannyian vágyunk.

Hát, nem tudom, mikor érünk el mondjuk az európai uniós pályázatok tekintetében ugyanehhez, de az, hogy a Határtalanul! program tekintetében egy olyan pályázati program valósul meg állami pénzekből, ráadásul hazai, nemzeti költségvetési forrásokból, ha jól tudom - minden egyes forintja -, amely rugalmas, életszerű, és folyamatosan alakul a tapasztalatokhoz és a levont konzekvenciákhoz.

Úgyhogy én azt kívánom államtitkár úrnak és minden munkatársának, hogy Isten tartsa meg ezt a szokásukat, mert ez teszi jó programmá, pozitív programmá a Határtalanul! programot, hiszen emlékezhetünk rá, hogy voltak nagyon nehéz időszakai is ennek a programnak. Elég necces helyzetek is voltak. Én magam is emlékszem ilyen személyes helyzetekre, de hála istennek talán ezen már régen túl vagyunk, és most már csak jobb és jobb lehet ez a program.

Szeretném megköszönni a többi előadást is. Most azokba hadd ne menjek bele, mert láttuk és hallottuk. Nagyszerű dolog, hogy van egy intézményi háttere is ennek, nagyszerű dolog, hogy végre gazdasági eredményekről is hallottunk, mert ez is újszerű eleme volt talán ennek a bizottsági ülésnek, és a turisztikai dimenziója, ami megint egy nívó volt, tudtunk róla kicsi csöppekben, de így, koncepciózusan ez egy nagyszerű beszámoló volt. És köszönjük szépen tanárnőnek a személyes élményeken alapuló beszámolóját. Köszönjük mindenkinek a munkáját, és további sok sikert kívánok mindannyiunknak!

ELNÖK: Köszönjük, alelnök úr. Szabadi István képviselő úr!

SZABADI ISTVÁN (Mi Hazánk), a Kulturális Bizottság alelnöke: Köszönöm szépen a szót. Tisztelt Elnök Urak! Tisztelt Bizottsági Tagok! Tisztelt és Kedves Előadók! Nagyon szépen köszönöm én is a részletes bemutatást, amely tényleg minden területen, minden ágazat felől megpróbálta bemutatni, hogy miért is jó az, hogyha a Kárpát-medencében fogalmazhatnánk úgy is, határtalanul vagyunk magyarok.

Tehát nagyon jó az, amikor a határon túli nemzettestvéreinkkel is együtt tudunk gondolkodni, élni. És ugye, mi a legfontosabb? Az, hogy a gyermekeink, az utánunk jövő nemzedék tudja, hogy hol élünk, hogy mi is a Kárpát-medence, és mi is akkor tudjuk átérezni azt a jövőképet, ami esetleg várhat a gyermekeinkre, hogyha ők maguk is megismerik. Én azt szoktam mondani a nemzeti összetartozás napjára, hogy ez nem egy nap, hanem ez az év minden napja, 365-366 napban kell gondolkodni, és nyilván a Határtalanul! program is, ha belegondolunk, majdnem az év minden napjára jut valamilyen része valahol, akár egy kirándulás vagy bármi, tehát nagyon szépen, teljes egészében kiteljesedik.

Nekem is vannak gyermekeim, és ők is részt vettek ebben a programban, és nyilván valóban komoly élményekkel tértek haza, és tulajdonképpen ez kell hogy legyen a cél, és nekünk ez felelősségünk, hogy ezt tudjuk biztosítani. Ez, mondhatni azt, hogy nemcsak felelősség, hanem kötelesség arra, hogy valóban a Kárpát-medencében a magyarságunk, ameddig csak élet van a földön, az fent-, megmaradjon.

Úgyhogy köszönöm szépen mindenkinek a munkáját. Ez tényleg az a program, ami politika ide, politika oda, a legfontosabb az, hogy a politikának ezt biztosítania kell Magyarországon. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönjük szépen, Szabadi képviselő úr. Szabó Tünde képviselő asszony!

DR. SZABÓ TÜNDE (Fidesz), a Kulturális Bizottság tagja: Köszönöm a szót. Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Bizottság! Tisztelt Előadók! Államtitkár Úr! Tanárnő! Nagyon-nagyon köszönjük azt a munkát, amelyet végeznek. Már annyi minden elhangzott, és mindennel egyetértek én is.

Nekem is három gyermekem van, és közülük kettő ebben a programban a tavalyi évben részt vett, és valóban nagyon sok élménnyel tértek haza. Nagyon fontos az, hogy a magyarság tudatát, így az identitásunkat tovább tudjuk erősíteni, és ezzel a programmal ez megvalósul. Ez egy olyan program, amire mindannyian büszkék vagyunk, és nagyon fontos, hogy ez tovább tudjon folytatódni.

Nagyon kell az, hogy ebben a XXI. századi rohanó világunkban ténylegesen tovább tudjuk adni a hagyományainkat, kultúránkat, tradícióinkat, mi miért fontos, és annyi hatás éri a gyerekeket, ezáltal egy kicsit még jobban meg tudjuk nekik mutatni az értékeinket.

Úgyhogy én is szeretném megköszönni mindenkinek, aki ebben dolgozott. Tudjuk azt, hogy évente több mint ezer programot megszervezni mit jelent. Ha lebontjuk a számokat, és nem akarok számokba belemenni, de az napi három program, és minden nap ott vannak a kollégák, a gyerekeknek ezáltal segítünk, hogy ténylegesen az összetartozás mit is jelent. Úgyhogy köszönöm én is, és mindenféleképpen azon kell lennünk, hogy ez a program hosszú-hosszú éveken keresztül, évtizedeken keresztül ez megvalósuljon, és megmaradjon. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönjük, képviselő asszony. Kállai Mária képviselő asszonyé a szó.

DR. KÁLLAI MÁRIA (Fidesz), a Kulturális Bizottság alelnöke: Köszönöm szépen a szót. Tisztelt Elnök Urak! Tisztelt Bizottság! Tisztelt Előadók! Azt gondolom, hogy nagyon komoly közös pont mindannyiunk között, hogy egészen fantasztikus élmény volt hallgatni a beszámolókat, a tájékoztatókat.

Nyilván azt gondolom, hogy közös felelősségünk, hogy ameddig lehet, ez a program fennmaradjon, és köszönöm államtitkár úrnak azt az első gondolatot, hogy rávilágított egy picit a Határtalanul! program előtti világra, hogy az önkormányzatoknál voltak kezdeményezések.

Az, hogy mit is adhatunk: tanárként dolgoztam sokáig, és felhívott nem nagyon régen, néhány éve egy fiatalember, hogy tanárnő... Bukarestben vagyok. Soha nem fogom elfelejteni, amikor a Csipkés Kempingbe jártunk Erdélybe néptáncolni, akkor elhatároztam hetedikesként, aztán nyolcadikosként megerősödött bennem, hogy én olyan diplomata leszek, aki a magyarsággal fog foglalkozni. Ez a fiatalember azóta is, 43 évesen ezen a pályán van, de elmondhatom, hogy a régi iskolámban három hivatásos táncos és két néptáncos nevelődött ki ezeken az élményeken.

Hogy ennek utána 2010-től a magyar kormány és az államtitkárság zászlajára tűzte, hogy hogyan lehet ezt sokkal szervezettebben még több emberhez eljuttatni, azt gondolom, hogy első perctől kezdve egyetértve, tanárnót figyelve, azokra az iskolákra, akikre rálátásom van, hogy élnek-e vele és hogyan élnek vele, egyszerűen azt gondolom, hogy magán az élményen túl életet határozhat meg, hosszú távon gondolkodást határozhat meg, értékrendet formál.

És ami még, azt gondolom, nagyon kiemelendő, hogy ez a program tényleg olyan, mint egy gyémánt, mert minden oldala csiszolódik egy kicsit, hiszen én nagyon fontosnak tartottam a gazdasági beszámolót, és nagyon fontosnak tartottam a turisztikai vonzatát is.

Hogyha nekem lehetne olyan javaslatom, hogy a kutatás - ha egyszer még lesz bármilyen kutatás - nagyon kíváncsi lennék arra, hogy aki először volt, mondjuk tizenéve, azok fiatal felnőttek, lehet-e azt valahogyan kutatni iskolákon keresztül,

adatvédelemmel, visszatekintve arra egy mintán, hogy hányan tértek vissza, családoként hogyan élnek vele. Esetleg olyan források; mert három olyan családot is ismerek a lakókörzetemben, akik azóta is - lassan nyugdíjasok lesznek a szülők, de a gyerek után kimentek, és azóta is – ápolják a kapcsolatot.

Ez nyilván egy hozzáadott érték vagy egy plusz, de összességében az a fajta nemzettudat és az a felelősség, hogy a Kárpát-medence milyen értékeket hordoz, és ebben kinek mi a szerepe, azt gondolom, hogy minden oldalát tekintve csak hála és köszönet mindenkinek, aki ebben a programban, illetve a Magyarország Házában bármilyen aspektusban dolgozik. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönjük szépen. Dunai Mónika alelnök asszony!

DUNAI MÓNIKA (Fidesz), a Kulturális Bizottság alelnöke: Köszönöm szépen a szót, elnök úr. Én is tisztelettel köszöntök mindenkit, aki ezen a nagyon kiemelt témájú együttes bizottsági ülésen jelen van. A köszönet és a hála kifejezésén túl én egy gondolatot szeretnék kiemelni, amivel azt gondolom, hogy tennivalónk van a jövőben.

Nemcsak önöknek, hanem nekünk, a Kulturális Bizottságnak elsősorban. Történetesen az, hogy államtitkár úr említett egy olyan számot is a sok között, hogy nagyon kevés, körülbelül az iskolák fele jelentkezik a programra, tehát nem minden diák részesül ebben az utazásban. Azt gondolom, hogy nekünk a közneveléssel, oktatással foglalkozó Kulturális Bizottságnak is dolgunk van ezzel, úgyhogy azonnal fel fogom venni a kapcsolatot a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ elnökével, Hajnal Gabriellával, hogy tegyünk valamit közösen együtt önökkel, hogy minél több iskolához eljuthasson, illetve hogyha vannak olyan észrevételek, valóban engem is érdekel, hogy miért nem jutnak el többen Határtalanul! programmal szép Kárpát-medencei hazánkba. Ezen mindenféleképpen javítanunk kell. Ehhez ajánljuk a mi segítségünket. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Herczeg Tamás alelnök úr!

HERCZEG TAMÁS (Fidesz), a Nemzeti Összetartozás Bizottsága alelnöke: Tisztelt Elnök Urak! Tisztelt Bizottság, Jelenlévők! Köszönöm szépen a szót. Gyakorlatilag minden elhangzott, amit én is szerettem volna mondani. Azt azért szeretném hozzátenni, hogy a Nemzeti Összetartozás Bizottságában mi gyakran megállapítjuk, tulajdonképpen nemcsak ott, hanem minden más fórumon is, hogy a nemzetpolitika nem a kíméletlen-kegyetlen politikai viták színtere, tehát tulajdonképpen legalábbis a parlamenti pártok keretei között egységes a gondolkodásmód a tekintetben, hogy a nemzetpolitika fontos, a kormányzat nemzetpolitikája jó irányba megy, és természetesen, ha a Határtalanul! program a nemzetpolitika zászlóshajója, akkor jó, hogyha tudjuk mindenki véleményét erről a programról.

Örülök, hogy a Mi Hazánk képviselője is pozitívan nyilatkozott erről. Az egy érdekes színfoltja a mostani bizottsági ülésnek, hogy a baloldali képviselők elkoptak innen, de azt reméljük, hogy túl nagy gondjuk nekik sincs ezzel a programmal. Köszönjük szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen, alelnök úr. Pósán László elnök úr!

DR. PÓSÁN LÁSZLÓ (Fidesz), a Kulturális Bizottság elnöke: Köszönöm szépen. Kicsit zárszóként is szólnék. Nagyon sok szempontú megközelítésről hallhattunk, ami

tényleg, azt kell mondanom, hogy imponáló képet fest, és megerősít mindenkit abban, hogy ez egy jó program. Érdemes folytatni, érdemes további fejlesztéseiben gondolkodni.

Én egy kicsit ahhoz a felvetéshez csatlakoznék, amit Vinnai Győző mondott, már csak azért is, mert úgyszintén tanáremberként, a Debreceni Egyetem professzoraként mondom, hogy az ilyen típusú élmények, amikor helyben lehet megtapasztalni akár történelemhez kapcsolódó élményeket, akár irodalomhoz, bármihez, az egy életre szóló tartalomként marad meg a fejekben.

Tehát az, aki mondjuk Déva várához eljut, annak a Kőműves Kelemen ballada teljesen másképp fog eszébe jutni, mint aki csak egy tanórán szembesül ezzel. És nyilván az, aki mondjuk elmegy Celje várába, ahol láthatja Cillei Ulrik kettéhasított koponyáját - ez most nem a horror akar lenni, hanem a magyar történelem része -, akkor megérti, hogy Hunyadi László és a sorsa, meg egyáltalán a Hunyadi-család hogy és mint játszott szerepet a magyar történelemben.

Nyilvánvalóan itt láthattuk a képeken is a beszámolót, ahogy azt Bereczki Réka tanárnő említette, hogy Nándorfehérvár, Galambóc meglátogatása mind-mind testközelbe hoz magyar történelemmel kapcsolatos tudásokat, érzületeket, és ez nyilvánvalóan tényleg egy életre szólóan ott is marad, és abból a szempontból szeretném csak kiemelni, hogy ezek között a gyerekek között, meg minden olyan iskolából, a programban részt vevő gyerekek között bizonyára lesznek jó néhányan, akik a tanári pályát választják, és nem egyszerűen csak az lesz, hogy a személyes élményeik között megőrzik ennek nagyszerűségét, a magyarság összetartozás-tudatát, hanem tanárként is tudják ezt a későbbiekben az újabb generációknak továbbadni, tehát nemcsak szülőként, hanem nevelői oldalról. Én ezt lényegesnek tartom.

Ebből következik, csak felvetem azt a kérdést, nyilván majd államtitkár úrék mérlegelik - hogy hallhattuk Pánczél elnök úr bevezetőjében, hogy a Rákóczi Szövetség révén ugye, ide is jönnek, hogy össze lehetne azt kapcsolni, hogy a magyarországi iskolákból kimenők... nyilvánvalóan ott is létrejönnek kapcsolatok kinti iskolákkal -, hogy oda-vissza történő látogatások lennének.

Mert ezek az én megítélésem szerint és néhány elszigetelt vagy eseti példa azért van erre, az ilyen kapcsolatok tartósan működőképesé válnak, és nemcsak gyerekek között, hanem ez tantestületek közötti együttműködést is kialakít, és a tantestületeknek ez a típusú személyes ismeretsége, perszonális vetülete jelentős mértékben tudja még erősíteni ezeket a hatásokat, ha szabad így fogalmazni.

Valamikor az uniós csatlakozásunk előtt még Magyarországon viszonylag sok helyen volt határon túli magyar pedagógusoknak egyfajta továbbképzés. Az uniós csatlakozásunk sok vonatkozásban elkényelmesített bennünket, mert úgy ítéltük meg, hogy nincsenek határok, és akkor ez már valószínűleg Erdély vonatkozásában, a Felvidék vonatkozásában, vagy éppenséggel az ausztriai, burgenlandi - nyilván létszámában jóval kisebb - magyarság vonatkozásában, ha úgy tetszik, okafogyottá vált, mert hiszen átjárhatók a határok, és így tovább. Tehát eltelt nem tudom, mennyi esztendő, és azért megtapasztaltuk, hogy sajnos nem így néz ki a helyzet.

Ebbe az irányba lenne-e értelme tájékozódni vagy sem, nem biztos, hogy ebbe a programba kell beiktatni, lehet, hogy ebbe, ezt, megmondom őszintén, nem tudom, csak mint kérdést vetem fel, hogy az összetartozás szempontjából nézve itt ilyen területekre lenne értelme kiterjeszteni dolgokat. Nem tudom, mennyi a pénzügyi vonzata, nem tudom, mit bír aktuálisan a mindenkori magyar költségvetés. Persze, tudom, hogy ezek szerepet játszanak benne, de hátha.

Én reménykedem benne, és további sok sikert kívánok, és azt kívánom, hogy minden szereplő ebben azt a sikerélményét és jó érzését, amiről most hallhattunk, a jövőben is meg tudja őrizni, tudja gazdagítani, mert ez mindegyikünknek csak hasznára válik. Köszönöm szépen még egyszer.

ELNÖK: Köszönjük szépen, elnök úr. Tisztelt Bizottság! Államtitkár Úr! Kedves Előadóink, Jelenlévők! Akkor most már tényleg zárszóként mielőtt megadnánk a lehetőséget a reagálásra, az elhangzottakra történő válaszadásra, csatlakoznék ahhoz, amit Herczeg Tamás mondott, hogy nemzetpolitikában egyre nagyobb a nemzeti konszenzus, hál' istennek.

Mint ahogy hazaárulók is vannak, persze, vannak nemzetárulók is, de azért egyre kevesebben. És elmondhatjuk azt egyébként, hogy ez az utóbbi szűk másfél évtized ebben a tekintetben sikertörténet. És ebben a sikertörténetben része van a Határtalanul! programnak is. Hál' istennek tudnánk még olyan programokról beszélgetni - és a mi bizottságunk meg is teszi ezt -, amelyek hasonlóan sikeresek, és amelyeknek egyébként az a végeredménye, hogy a nemzeti összetartozás nem egy üres szlogen, hanem az ma már a valóság.

Sikerült ledönteni azokat a szellemi határokat is, amelyek léteztek, különösen nemcsak Trianon, hanem az új Trianon, az a bizonyos kudarcos népszavazás közben és után is alakult, sikerült ezeket a határokat átlépni és ezeket ledönteni. Amikor Trianon 100. szomorú évfordulója volt, akkor már egyébként elmondhattuk azt, hogy annyit tettünk itt a nemzetpolitikáért és az összetartozás ügyéért, hogy elmondhatjuk, hogy nem vagyunk egyedül, és ebben benne vannak a kiránduló gyerekeink is meg a pedagógusok is. Nem vagyunk egyedül, és a miniszterelnök nyugodtan elmondhatta akkor, hogy a száz év magány véget ért.

És ebben gazdasági szereplők, pedagógusok, nemzetpolitikával foglalkozók, és nagyon-nagyon sokan benne vannak. Én mindig felhívom a figyelmet arra, hogy csak nyomjuk meg most a tévén a gombunkat, és amikor időjárásjelentés van, nem ér véget már az országhatárnál. Tehát szép lassan minden család minden otthonába bejön ez a Kárpát-medencei magyar világ, hogy nemcsak azt tudjuk, hogy Szegeden délután süte-e a nap, hanem mi van a Vajdaságban, Temesváron vagy éppen Erdélyben.

Nagyon fontos dolog, hogy a híradók után mi van még: nemzeti sporthíradó, tehát pontosan tudjuk, hogy hogyan áll a DAC a szlovák bajnokságban, mi újság van az erdélyi csapatokkal, a délvidéki futballal, az erdélyi síelőkkel, és hadd ne soroljam.

Én nagyon-nagyon sokra tartom mindazokat a műsorokat, amelyek egész egyszerűen az elszakított országrészek magyarságának életét bevitték az otthonokba. Nem tudom, reklám helye-e, de mondjuk Borbás Marcsi főzőműsorai, amikor ő ott sír a csángómagyaroknál, és főz a csángó asszonyokkal együtt vagy Felvidéken, vagy Szlovéniában a muravidéki magyaroknál. Rengeteg ilyen pozitív példát tudnék hozni, aminek az a végeredménye, amiről az előbb beszéltem, hogy a száz év magány véget ért.

És köszönjük szépen a kitekintést egyébként ezeken túl a turizmus szempontjaira, a gazdasági hatásokra, és természetesen a legfontosabb ebben a nevelés, és nemcsak a gyermekeinket neveljük itt a Határtalanul! kirándulásra, hanem bizony, a szüleiket is.

Mert ahogy hallhattuk, az valóban így van: a gyerek hazajön élményekkel, és ő magyarázza el a szülőknek, hogy azok ott nem románok, mi ott magyarok között voltunk, és nem biztos, hogy a Seychelles-szigetekre kellene menni, de menjünk el, és nézzük meg Torockót, és lovagoljunk vagy síeljük Erdélyben vagy a Felvidéken. Tehát ily módon a Határtalanul! a gyerekeken keresztül neveli egyébként a szülőket is, és reméljük, hogy soha többé nem fordul elő olyan Magyarországon tömegével, ahol délvidéki magyarokra azt mondják, hogy szerbek, erdélyiekre, hogy románok, a kárpátaljaiak nem ukránok, hanem ottani magyarok.

Úgyhogy én szeretnék köszönetet mondani minden előadónknak, hogy új színeket hoztak ehhez a beszámolóhoz, tájékoztatóhoz, és akkor megkérdezném, hogy az elhangzottakra kívánnak-e reagálni. *(Jelzésre:)* Államtitkár úré a szó.

Potápi Árpád János válasza

POTÁPI ÁRPÁD JÁNOS államtitkár (Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkárság): Köszönöm szépen, elnök úr, elnök urak a lehetőséget még egyszer, hogy beszámolhattam a Határtalanul! programról. Szeretném megköszönni Bereczki Réka tanárnőnek, Csibi Krisztina igazgató asszonynak, Csibe András igazgató úrnak, Kiss Róbert Richárd kommunikációs szakértő úrnak az előadásait, amelyekkel kiegészítették, illetve megerősítették gyakorlatilag az én előadásomat, amelyet viszont szeretnék megköszönni a kollégáimnak, azoknak, akik el is kísérték ide, a bizottsági ülésre. Hiszen ez a munka, úgy gondolom, közös munka.

Mindannyian, mi magyarok részesei vagyunk ennek a munkának, a nemzetpolitikának, amit most már tizennégy éve töretlenül viszünk előre, és elmondhatjuk azt, hogy a kormány tevékenységének az egyik legsikeresebb része, hiszen próbáljuk azt megvalósítani, hogy konszenzusra törekszünk, és egyébként a nemzeti összetartozásba mindenki, aki be akar szállni, annak részese lehet, senkit sem akarunk sem a területtől elmarni, sem pedig attól az élménytől, hogy önmaga is átélje azt, hogy mi magyarok igenis összetartozunk a határok megléte ellenére. Mint ahogy azt többen is kifejtették, az országnak lehetnek határai, de a nemzetnek nincsenek.

Többen átélhették már hozzám hasonlóan, gondolom, azt az érzést, amit a Kárpát-medence megtekintése jelenthet a légből, ahogy repülővel térünk haza vagy érzük el a Déli-Kárpátokat hogyha délről, keletről érkezünk, a repülőgép már megkezdte a süllyedését, tehát érezzük azt, hogy hazaérkezünk, ahogy Érsekújvár körül járunk a légtérben, mi tudjuk azt - főleg, hogyha még Szlovákia felől, Felvidékről megpillantjuk az esztergomi Bazilikát, amit a párkányiak 102 éve néznek, és még a harangszót is hallják, de nem tartoznak Magyarországhoz -, mi meg tudjuk, hogy akár negyed óra vagy 20 perc múlva már leszállunk Budapesten.

Érdekes volt azt látni a helikopterből Szijjártó miniszter úr mellett, hogy amikor elértük Sárospatakot, akkor láttuk Királyhelmecet, Nagykapost, Ungvárt, a Hoverla csúcsát vagy ahogy régebben mondták, a Hóvár csúcsát, de a szatmári térséget egyaránt, és nyilván a mai Magyarország területeit.

Tehát ez a történelmi-gazdasági régió annyira összeköthető, amely - nyugodtan mondhatjuk azt, hogy - nemcsak az elmúlt 1100 évben, hanem ma is és a jövőben is nekünk magyaroknak és természetesen az itt élő más népeknek a közös hazánk. Büszkén mondhatjuk azt, hogy mi nem vagyunk turisták ezekben az országokban, ezen a területen, mint ahogy egyébként a szlovákok vagy a románok vagy szerbek, és sorolhatnám tovább, szintén hazajönnek, amikor hozzánk látogatnak el. Hiszen ezeket a városokat, mint például Budapestet is, mi közösen magyarok, szlovákok, németek együtt építettük a múltban, és a jelenben is ugyanezt fogjuk megtenni.

Köszönöm szépen elnök uraknak, alelnök asszonynak, alelnök uraknak és képviselőtársainknak a pozitív hozzászólásaikat. Gyakorlatilag úgy hallgattam, illetve úgy jegyzeteltem, hogy kritikus vagy legalábbis elmarasztaló hozzászólás nem történt meg ezzel a programmal kapcsolatban.

Ez talán annak is köszönhető, hogy a programot is, ha változtatásokat hajtunk végre rajta, akkor az önök véleményét is beleépítjük ezekbe a változtatásokba is, és a későbbiekben is szeretnék erre törekedni, mint ahogy elnök úr, de alelnök úr is megjegyezte, a jegyzőkönyv számára én is megjegyezném, hogy a Mi Hazánk képviselője itt van, és köszönöm szépen a hozzászólását.

A baloldali pártok úgy gondolták, hogy nem tudnak sem pozitív sem negatív módon megnyilvánulni a programban. Lehet, hogy ez is egy köszönetet érdemel, mert a parlamentben, néhány alkalommal és a határon túli magyar politikai pártok tekintetében azért más megszólalásokat is tapasztaltunk az elmúlt időszakban.

Talán nem is célszerű kitérni egyes hozzászólók külön kérdéseire, illetve megszólalásaira. Én azt gondolom, hogy a legfontosabb az, hogy tényleg a nemzeti összetartozás érzése ne csak egy szlogen legyen, hanem ez egy valóban átélt élmény, amit nemcsak a gyerekek, hanem a gyermekeken keresztül a szülők meg mindenki meg tud tapasztalni. Nyilván ebben a Határtalanul! programban azért a többi programunk is benne van, meg az a közös építkezés, amit az elmúlt 14 évben megtettünk, hiszen talán nincs olyan szeglete a Kárpát-medencének vagy települése, nemcsak magyarok által lakott települése, ahol a magyar kormány támogatásával ne készült volna el egy beruházás, ne újítottunk volna fel egy templomot, egy iskolát, óvodát, bölcsődét, kulturális intézményt, városházát, és lehetne folytatni tovább a sort.

Tehát amikor a gyerekek elmennek ezekre a kirándulásokra és amikor a pedagógusok is ott vannak, velük együtt vannak, akkor látják azt, hogy lépten-nyomon abba tudnak ütközni, hogy igenis mi dolgozunk azért is, hogy ne csak a magyarországi magyarokkal, velünk együtt élő nemzetiségekkel foglalkozzunk, hanem a magyarság minden egyes napjával, minden egyes közösségével, mert számunkra fontos az, hogy ezeket a közösségeket megerősítsük itt, a Kárpát-medencében, és természetesen mindenütt a világban, ahol élnek.

Egy-két felvetést kiemelnék, ha megtalálom ezeket, ami a program átalakítására vagy teljesebbé tételére is vonatkozik. Pósnán elnök úr mondta azt, hogy milyen jó lenne, hogyha vissza is jönnének az iskolások.

Ez a program néhány éve van csak a hetedikeseknek. Egy időben volt arról is szó, illetve úgy is ment a program, hogy a középiskolásokat is bevontuk, akár a 9. osztályosokat, de főleg a 11. és részben a 12. osztályos középiskolásokat is bevontuk a programba, és az oda-vissza ment. Sőt, hogyha szakközépiskolákról volt szó, akkor egy-egy közös dologot is elkészítettek például. Ez nagyon jó volt.

Ezt természetesen újra meg lehet tenni, ennek elsősorban anyagi okai vannak, hogy a 7. osztályos korosztályra szűkítettük le, hiszen az elmúlt években azért látjuk, hogy mennyire megnövekedtek a költségek: utazási költségek a többszörösére növekedtek, a szállásdíjak meg az étkezési költségek is. Természetesen mi emeltünk az összegeken, de annyit nem tudtunk emelni, hogy a középiskolás korosztályt is újra bevonjuk a Covid után ebbe a programba.

Ezt meg lehet fontolni, sőt, van is értelme, mert az lenne az igazi, hogyha azok a hetedikesek, akik részt vettek a programban, akkor gimnázium vagy szakközépiskola 11. osztályosaként visszamennének vagy hasonló programban vennének részt. Idősebbek, másra figyelnek oda, másra helyezik a hangsúlyt stb.

Másrészt pedig nyilván a határon túli magyar gyerekeknek is egyfajta lehetőség lenne, hogy még inkább megismerkedjenek Magyarországgal, illetve más történelmi tájegységekkel, elszakított országrészekkel. Ennek elsősorban anyagi akadálya van. Teljesebbé lehet tenni a programot. Így is a következő tanév szükségszerűvé teszi azt, hogy az összegem emeljünk, amihez kell a kormány támogatása, de nagyon fontos.

Többször elhangzott az, hogy azok a gyerekek - legalábbis hasonló gondolat volt a hozzászólásokban -, akik részt vesznek, azok tanári pályán vagy az élet más területén helyezkednek el, és számukra ezek az élmények vagy az ott látott dolgok, a nemzeti összetartozás érzése az élethivatásukban megerősíti őket. Természetes dolog ez.

Mi magunk is ezekből az utazásokból, ezekből az élményekből, ezekből a barátságokból, kapcsolatokból építkezünk a mindennapok során. Akik itt ülünk a teremben, szinte mindannyian, mert hogyha ezek nem lennének, akkor gyakorlatilag a

munkánknak sem lenne semmi értelme. Fontos ez, és jó is látni azt, hogy 20-30 év elteltével is a fiatalok, nem fiatalok hogyan gondolnak ezekre vissza, és egyébként a kutatást meg fogjuk tenni, hogy azok, akik mondjuk elkezdtek ezelőtt jó tíz évvel, azok hogyan gondolnak ezekre a dolgokra vissza, akár azóta jártak-e ott, bevonták-e a szülőket ezekbe a dolgokba, számunkra nagyon-nagyon fontos.

Mint ahogy az is, hogy megkérdezzük azokat az iskolákat, KLIK-eket, akik nem vesznek részt a programban vagy még egyáltalán nem vettek részt az elmúlt tizenvalahány évben, hogy miért nem vettek részt. Mi is gondoltunk Hajnal Gabriella elnök asszonyra, vele kezdtük volna, de akkor szívesen vesszük Dunai Mónika alelnök asszony segítségét, összehozzuk ezt, és szerintem is jó lenne látnunk az ő véleményüket, mert számunkra fontos, és nyilván be kell építenünk a programba ezt is.

Szabó Tünde képviselőtársunk, volt államtitkár asszony mondta azt, hogy háromból kettő gyermeke is részt vett tavaly a programban, aminek nagyon-nagyon örülünk. Én magam is ezt tudom mondani apaként, hogy a fiam is ott volt, és számunkra ezek nagyon fontos dolgok, sőt, azóta is többször, meg előtte is nyilván többször voltak itt. Lehet, hogy most már inkább Dubajba mennének, mint Erdélybe, de hát az ő véleményüket is meg kellene hallgatni, de jó látni azt, hogy a mi gyerekeink vagy a mai gyerekek, a mai hetedik-nyolcadik osztályos generáció szinte otthon érzi magát ezeken a területeken, ezekben a városokban otthonosan mozog, tudja használni a települések magyar elnevezéseit, egyértelműen úgy tekint a Kárpát-medencére, mint egy közös hazára.

Aztán Pánczél Károly elnök úr mondta az időjárás-jelentést. Én mániákusan nézem az időjárás-jelentéseket, és hallgatom. 1989. március 15-én a Kossuth Rádióban 7 óra 17 perckor volt az időjárás-jelentés, mint ahogy mindannyian emlékezünk erre itt a teremben. (*Derültség.*) Ugye, az a Reggeli Krónika volt, mindig akkor következett, akkor, ha jól tudom, addig az utolsó ilyen állomás a Kékestető volt. Ezzel fejezte be: Szeged, Békéscsaba, Kékestető. És Kékestető után pedig kezdte mondani, hogy Pozsony, Komárom, Kassa, Beregszász, Kolozsvár, Csíkszereda, Újvidék. Az volt az első ilyen.

Aki kicsit mondjuk értő fülekkel hallgatta az időjárás-jelentést, az egyrészt meglepődött, másrészt pedig úgy érezte, hogy valami változás elkezdődött. Akkor volt először megünnepelhető egyébként március 15-e, nemcsak a párt részéről, hanem az ellenzék részéről is akkor szerveztek legalábbis megtartható módon és engedéllyel március 15-éket.

A Nemzeti Sport minden nap; de egyébként az összes hír úgy van szerkesztve a közmédiában és a kereskedelmi adókon is most már, hogy a határon túli helységek, történések egyébként válogatás nélkül a magyarországihoz belekeveredve szerepelnek.

A Nemzeti Sport egyik újságírója, illetve munkatársa, Pál-Pál Előd, aki nap mint nap megjelenik a képernyőn, Hargitafürdőn ő is részt vett például síkúpán. Én adtam az egyik díjat neki. Mondanám azt, hogy a nyakába akasztottam, de egyébként igaz volt, mert lehajolt és a díjat a nyakába tudtam akasztani. Ez is például olyan dolog, ami a nemzeti összetartozást erősíti.

Úgy gondolom, hogy nagyjából minden kérdésre válaszoltam, Kállai Mária képviselő asszonynak szintén. Szerintem végigmentünk minden kérdésen. Szászfalvi alelnök úrral magánemberként is egyetértek abban, hogy az együttes ülés mindig jó. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönjük szépen, államtitkár úr. Szeretném megköszönni Pósn László elnök úrnak és a bizottsága tagjainak, hogy ezt a témát egy együttes ülés keretében vitathattuk meg. Pósn László képviselő úrral '98-2014 között együtt ültünk

az Oktatási Bizottságban. Ha jól számolom, ez 16 év. *(Dr. Pószán László: Nincs annyi. - Közbeszólások.)*

Aztán László maradt ott az oktatási és kulturális terepen, én meg átkerültem az élet napos oldalára. Köszönöm szépen a Jóistennek, hogy ebbe a bizottságba és a nemzetpolitikába vezetett nemcsak engem, hanem minket.

Köszönöm szépen a bizottsági ülésen megjelent előadóinknak még egyszer az előadásukat, államtitkár úrnak, a Magyarország Házának, a turisztikai szakembernek, igazgató úrnak, tanárnőnek. Köszönöm az érdeklődést akár innen, a Külügyi Igazgatóságról a Házból, a Nemzetpolitikai Államtitkárság munkatársainak, Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.-nek és minden kedves érdeklődőnek.

Mielőtt az ülést bezárom, egy technikai kérdést szeretnék föltenni. Van-e igény sajtótájékoztatóra, vagy minden adat megvan, fényképek vannak? *(Jelzésre:)* Van. Jó. Akkor államtitkár urat meg fogom majd kérni a bizottsági ülés után fáradjon ide, és akkor egy rövid sajtótájékoztatóra is sor kerül.

Az ülés berekesztése

Nagyon szépen köszönöm még egyszer mindenkinek a munkáját, megjelenését, köszönöm az előadásokat. Az ülés bezárom.

(Az ülés befejezésének időpontja: 12 óra 10 perc)

Pánczél Károly
a bizottság elnöke

Jegyzőkönyvvezető: Barna Beáta